

Cuvinte despre Italia

de prof. AL. MARCU

Peninsula italică se prelungește în adâncul Mediteranei ca un dig de mușchi, la care au ancorat din cele mai vechi timpuri și din cele mai depărtate porturi galerele încărcate cu Civilizația ale lumii. De sus, din cea mai depărtată Miază-Noapte a ei, de după basioanele de gheață ale Alpilor, au răvnit la acele corăbii ochii primului Barbăr.

În lungul acestei Peninsule s'a înfăptuit astfel splendida sinteză a Civilizației mediteraniene, menită să dea întregului Continent european prestigiul supremației față de toate celelalte.

Italia nu reprezintă însă numai o atare sinteză a tuturor Civilizațiilor ci și una de aspecte naturale: de-a-lungul ei răsar vărfuri cu zăpezi eterne dintre colinele cu viță și chi-parași; se aprind vulcani și se închid lacuri alpine; se deslășoară coaste de Azur între Golfuri cu Sirene; înfloresc umbrași cu mimoză între pădurile de măsline; livezile de portocali în parcurile de palmieri adiate de primăveri fără vară; iar rodnicia orezăriilor din Valea Padană, conviețuiește cu nerodnicia stâncilor, de care nu se prinde mușchiul.

Din Alpi în Sicilia, Italia este țară de munte și țară de mare: de înălțime și orizont, de verde și albastru, de zăpezi alpine și înspumări adriatice. Perindarea norilor peste culmi și a valurilor pe nisipul coastelor, dau vieții omeniești acolo simțul mișcării perpetue, care predispune și înviează. Țară a tuturor sintezelor, Italia oferă deopotrivă așa dar sinteza acestor două elemente — evenimente din Natură: Muntele și Marea.

I s'a spus Italiei „miraculosul microcosm al celui macrocosm care este Pământul”. Țara în care soarele se topește în vin; în care pământul de Foența se întărește în marmora de Carrara, în timp ce creanga de mișcă înfloresce cu petalele fondul Enei sub zăpadă. Țara Italiei, cu cele mai falnice statui în pietele orașelor sale; cu cele mai învelitoare fântâni, cu cele mai monumentale Catedrale; cu cele mai impozante Cupole peste Sfântul Petru și Santa Maria del Fiore, alături de care Campaniul lui Giotto își ia avântul spre norii albi, cu zborul porumbelilor din Piață.

Italia este de altfel o țară săracă, în adâncul pământului și la suprafața lui. Bogată doar în oameni, în hărăcia lor, în încordarea lor la viață. Oriunde: între lăvele Vezuviului, în mlaștinile pesilentele ale Maremei, pe stâncile abrupte din malul mării amalfitane, în căruțile din care scot Siciliei pucioasa. Peste patruzeci și două de milioane de Italiani trăesc, prosperă și se înmulțesc (cu trei milioane în zece ani), pe o suprafață cu puțin mai mare decât a României.

Țară de excedent demografic (în Italia se fac în doi ani multe leagăne pe un decăzut morminte), înainte de Războiul Mondial a fost nevoită să trimeată în largul lumii zece milioane de conaționali, la care se gândește cu nespuse griji și nevoie acum, când geniului colonizator italian i se pune din nou problema — înșelată dela căderea Imperiului Roman — de a extinde până la cele mai depărtate frontiere ale vastului Imperiu colonial pe care și l-a cucerit — din Eritreea în Abisinia, din Trinolitania la Rhodos — metoda de colonizare nu prin simpla deplasare a capitalurilor (de care dealtfel ea nu dispune) dela Metropola spre depărtatele Ambe africane: ci prin deplasarea colonistului italian în ființă, acolo, în Africa, drept purtător al celui mai statornic capital din câte îmbogățesc existența umană: munca și Civilizația.

Italianul are pasiunea muncii creatoare de valori definitive, încă din timpurile depărtate în care străbunii săi Romani au consfințit-o în lume. Dar Italianul nu se chinuiește muncind. Ca să muncească cu plăcere, își face mai întâi unelte bune, ingenios născocite, bine finite și apoi muncește cântând. La aceasta îl predispune și frumusețea care-l impresară, pe care l-a dăruit-o Dumnezeu și artiștii.

De aici confuzia obișnuită cu privire la presupusa inactivitate, proverbială, a acestui popor. De fapt, pământul Italiei este oriunde consacrat prin muncă, oriunde simți într-insul răvna celor care-l locuiesc de a trăi sobru dar omeniește, sub auspiciile unei perfecte moralități asupra căreia veghează pe de o parte solemnă maestate a Bisericii Romane, iar pe de alta, acum, noua orânduire a Statului Italian.

Ducele Benito Mussolini, în afara excepționalelor sale calități sufletesti; în afara de o strălucitoare agerime a minții, ca orice fiu ridicat din millocul poporului, este un mare muncitor; cu sufletul, cu gândul, cu toată tăpțura, din zorii zilelor sale istorice, până în nopțile petrecute între copii și nepoți, în întimitatea sobră a căminului. La rând cu toți ai săi, Ducele este lucrătorul care săvârșește cele mai anevoioase fapte cu voioșie, fără a da impresia istovirii, după ce a știut să și făurească admirabilele instrumente ale înfăptuirilor sale.

Încă de acum cinci veacuri Italianii au binemeritat dela omenire gloria de a fi dat lumii, prin Renaștere, o nouă formă de Civilizație și personalității umane o nouă înfățișare. Din indemnul primilor „oameni noi”, sufletul omului se reculegea în sfârșit din letargia larvară în care dormitase sub anonimatul medieval; se intruchipa într-o altă individualitate. Conștiința omului despre însăși menirea lui în viața căuta să se preschimbe. „Era modernă” începea în Istoria Lumii.

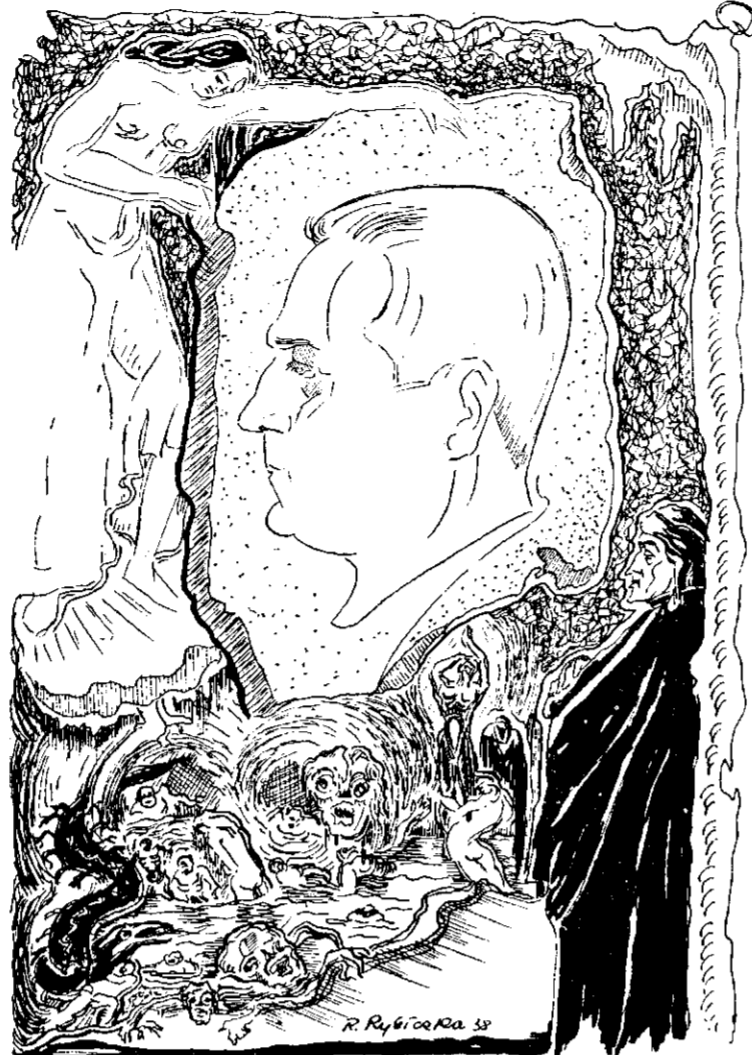
Italia a trăit astfel de pe atunci supremul ideal care l-a însușit totdeauna pe marii Italiani: eroismul omului predestinat să-și facă intrarea în Panteonul celor mai splendide glorii, din anonim, într-o viață de om.

Așa l-a dat Italia Literaturii universale pe Dante, cel mai reprezentativ poet al Evului Mediu roman; pe Francesco Petrarca, cel mai inspirat cântăreț al iubirii pe pământ; așa l-a dat Culturii Umanismul, Teatrului Comedia dell'Arte, Epice moderne pe Ariosto și Tasso, Artei de-a povesti pe Boccaccio, Durerii pe Leopardi, Odeii pe Carducci, Romanului pe Alessandro Manzoni, Gândirii politice pe Machiavelli, Filozofiei pe Vico, Muzicii pe Rossini și Verdi.

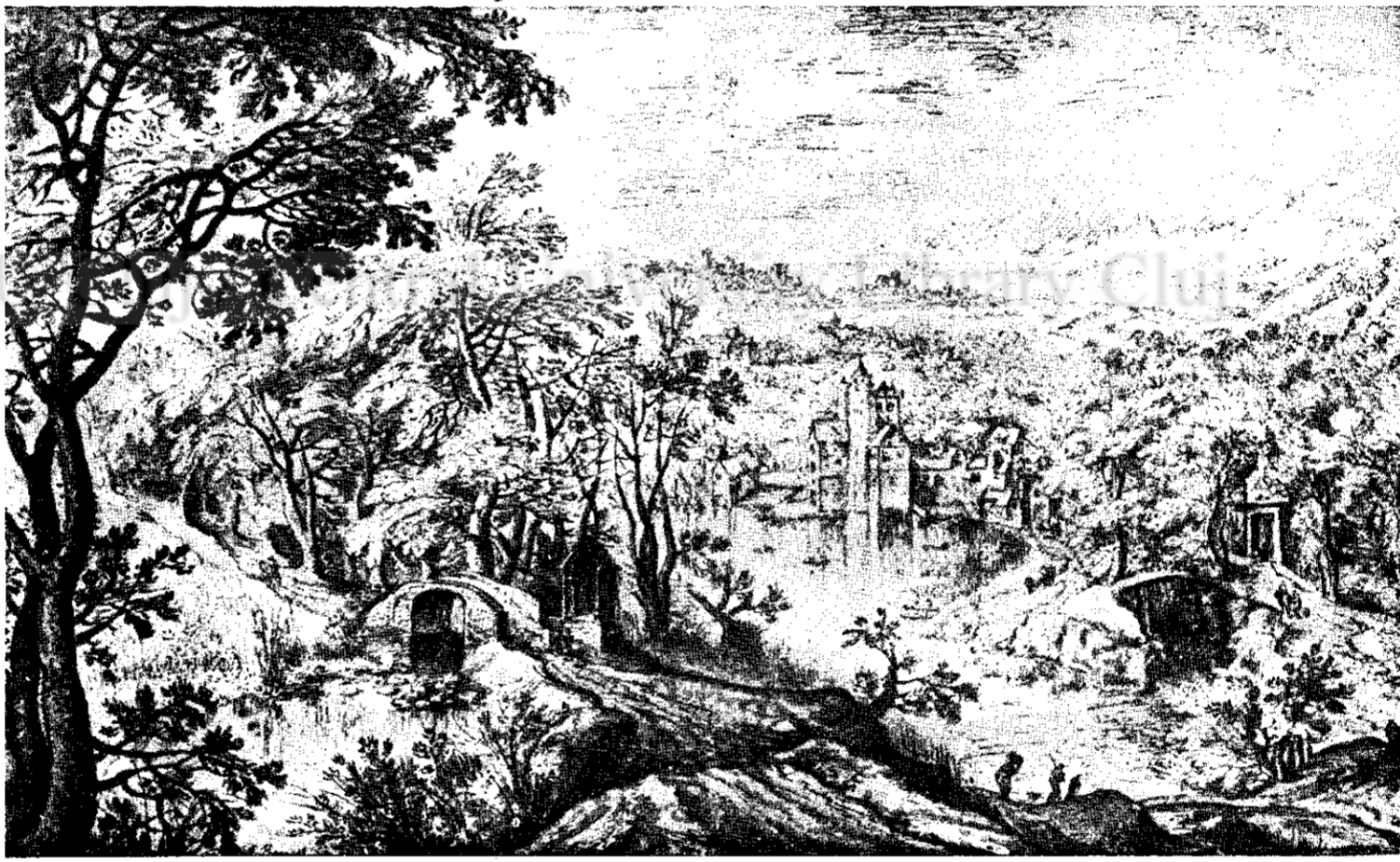
Cel dintâi mare pictor al lumii a fost Giotto; cele mai frumoase icoane ale Creștinătății le-a colorat Fra Angelico sau Raffaello; Catedralele lumii sunt la Veneția, Milano, Florența, Orvieto, Siena, Pisa, Assisi, Monreale, patronate de Sfântul Petru al Romei și de Arta lui Buonarroti.

Dar iată-i pe marii eroi ai gândirii și ai Științelor moderne: dela omniscientul Da Vinci (cel care a preconizat Aviația și Submarinul), la Cardano Matematicul; sau dela Galvani la Volta și Marconi. Mai presus de toți, iată-l însă pe Italianul care a deplasat Globul pământesc din centrul Universului și l-a schimbat în satelit; astronomul orb care-a văzut cel dintâi Muntii Lunii și petele din Soare; părintele Metodei experimentale în Științele pozitive; Galileo Galilei.

(Urmare în pag. 2-a)

Scriitori contemporani: ALEXANDRU MARCU

Jan Brueghel (1568—1625): „Peisaj”

Arta criticului

de TOMA VLĂDESCU

Misiunea de prim ordin a criticului, arta lui dificilă și zice, este de a recunoaște de pe acum, de a desemna prin confuzia foarte posibilă care abuzează sau strâmbă anumite criterii permanente, pe aceia dintre „producătorii” de valori spirituale cum spunea Valéry, cari vor fi clasicii de mâine, cari vor da lumii viitoare subiecte de meditație sau de emoție, considerabile bogății pe care le apară timpul.

Altfel, critica ar fi absolut inutilă sau n-ar fi decât lucrul parazit și pedant, pentru care niciun fel de stimă nu apare posibil. Dece să spu artistului meritele creației lui sau secretele unor triumfuri pe care el le cunoaște mai bine? Sau ce interes ar putea să prezinte munca foarte medocară de a descifra pentru uzul profanului, sensurile operelor de artă! Dacă ea n'a întâlnit la aceia cărora li s'a dat o anumită solidaritate inițială, o solidaritate de substanță, va rămâne totuși pururi ascunsă — oricând de atent s'ar osteni criticul s'o arate în marea lumină! Dar să poți constitui, din incertul minut actual, familia glorioasă de mâine —

...afin que si mon nom
Aborde heureusement aux époques
lointainesEt fait rêver un soir les cervelles
humaines

— să poți rosti, cu sfîntenia lor viitoare, acest nume, să le dai de pe acum gloria care li se rezervă și, având dreptate peste sgomotoasele competiții, să pără-

nu atâta de mult — dar e pretutindeni atât de activ, încât e aproape obosit să-l mai numim cu diversele lui nume...

Ar fi poate util și pios să amintim totuși, acum când se celebrează centenarul lui Cezanne, că maestrul atâta de delicat a întâmpinat, oricum, cele mai serioase dificultăți la saloanele timpului său, în care a încercat să pătrundă sau ca un critic atât de solemn cum a fost Brunetiere, a ținut dincolo de Revue des deux mondes febrele lui Baudelaire și genialul delir din Florile răului.

Dar dacă Sainte-Beuve a crezut că un critic e mai întâi omul care știe să citească și care astfel îl învață deopotrivă pe alții, adevărul lui e totuși încă și mai adevărat atunci când se exprimă funcțiunea ideală aproape a criticii: une invention et une création perpétuelle.

E aici totul, în magnificența acestui cuvânt. E criticul care participă, care se dă, e tot lucrul de artă, sensibilitatea beneficiind la cea mai înaltă condiție de rigorile optimele Rațiunii. În acest critic elanurile de frumos ale unui timp își găsesc cu o grație biblică steaua care arată liber drumul Victoriei. Autoritatea lui, care vine din aceeași lume a artei, este salonul deschis unde se întănesc, fără acele negre atingeri vulgare, aurorele viitoare.

Istoricul literari, istoricii pur și simplu, știu că fiecare timp are o anumită culoare și specifică lui rezonanță.

Reluând analogiile la care ne-am gândit mai sus, acest dirigent al orchestrei, care participă atât de adânc, am spune că este puțin aici din funcțiunea frenetică a criticului: el organizează — și amplifică — hallo de timp acest sunet al unei epoci.

Fata lui Codru-Impărat

Aneta Pascu

de VLADIMIR STREINU

Drumul meu nu se va opri niciodată în cursa vulpii roșcate

Pașii mei dansează mai ușor decât pașii izielor albi
Versurile mele nu le-a scris pe cer nici un curcubeu
Dar mâine vor ști să le fluiera mierlele toate.

Tristețea mea cântă cu vântul prin văi
Nimeni să n'o plângă. Noi trăim după legea noastră.
După aceea vom râde, căci iată pe poteci îndepărtate
Coboară din munți spre orașe, negustorii cu obiecte colorate.

Iubitul meu e frumos și liber. E prieten cu cerbii și luna
Pe noi nu dragostea ne leagă, ne leagă pădurea
Și pădurea are legile ei aspre și grele. Niciodată legământ

Făcut sub bolta ei, nu s'a putut desface.
Dansul meu nu face nimănui nici un rău
Dar într'o seară când obosită fi-voiu foarte
Poteciile vor ști că am plecat spre Soare-Apune
Să-mi sting culorile cu fluturii de aur
In văgăuna Negurilor Moarte.

ANIȘOARA ODEANU

Cine este Aneta Pascu? Ca să poată fi numită chiar în titlul unor note oricât de întâmplătoare, e drept să se creadă că va fi ilustrând cumva una dintre arte. Tânără scriitoare? Nume nou în pictură? Acrită, dansatoare sau ce altceva? Nu, nimic totuși din ce s'ar bănuia. O făgăduială de glorie și chiar mai mult decât atât există fără îndoială în jurul acestui nume necunoscut, dar Aneta Pascu nu e o artistă.

Fătma nu-i vine de sigur nici de cine știe ce străluciri biografice. E doar fata de portărele vasluian, un anume Vasile Pascu, om necăjit, gal-bejitură cu ochelari, care își agonisește existența cam pe apucate, dar oricât — căsătii, adică sărac. Norocul portărelelui a fost un băiat Coti, care, desghetat și fercheș, cum mișunează atâți tineri prin București, veniți din afară, s'a înfipt pe lângă Greșa Tribunalului, a devenit greșier și, prin silință proprie și ceva protecție politică, chiar jude-supleant la același Tribunal. Oricât de greu ar fi trăit portărele Vasile, feciorul, cu care nu mai trebuia să cheltuiască din puțul său, îi adusesse o mare înlesnire.

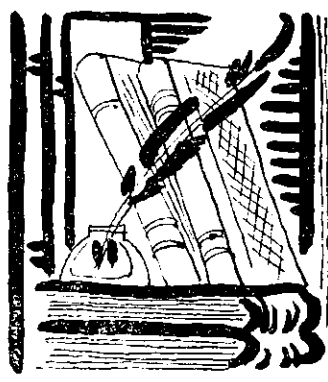
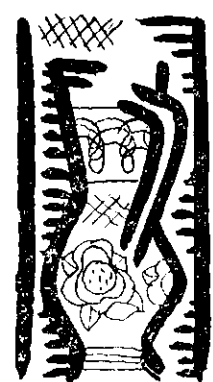
Aneta Pascu așa dar avea un frate la București, deștept și situat, fata însă era cam toantă. Scăpase de bacalaureat într'un an când legea su-primase provizoriu acest examen. Și astfel se trezise și ea în București, studentă la literatură, cum v.sase îndelung la ferăstra casei din Vaslui. Locuia la căminul vasluian, unde, de la colege până la îndepărtate, toată lumea o privea ca îngăduia temporară, deoarece nu prea putea să plătească, și mai ales ca nealocul ei. Căci Aneta nu era numai toantă, dar și urâtă, aproape hideasă, lătareafă la chip, îndesată și cu mâinile degerate.

Ceeace îndepărtase definitiv pe colege, fusese apela-rea ei bolnavicioasă la minciună: se făcea bolnavă când nu era, născocea relații distinse în oraș, care nu existau, declara că a mâncat în vreo familie, când ea murca de foame, își poleia însfârșit mizeria cu o inconștientă respingătoare. Cât despre carte, nici vorbă: Aneta era o subnormală.

De la cămin, ajunge să locuiească tot provizoriu, la fosta amantă a lui Coti: moșica Mari, într'un subsol. Până la aceasta însă, tendința de a minți a Anetei luase altă direcție. În cămin, auzise, vorbindu-se în șoaptă, despre întâlniri amoroase, despre băieți frumoși ca și de despre toate amănuntele câte împodobesc clandestinismul erotic al tineretii; observase că pentru o fată e chiar o mândrie să fi avut asemenea întâlniri. Va minți așa dar și erotic. Unei avocate băețoase din afară de cămin, pe care o cunoaște cu totul din întâmplare la un dispensar, unde o duseseră mâinile ei degerate, și de care se va ține ca un scai în nădejdea că si-a găsit și ea un sprijin, îi va spune căndva ca numele iubitului este Paul. Dar cine e Paul? Paul nu e nimeni. Aneta, la întrebarea de formă a avocatei, care o văzuse atât de prăpădită încât se făcea a-i presupune un amor și o întrebare într-o doară cum se numește iubitul, i-a răspuns Paul, mai mult ca să-i stingă întrebarea. Dar Paul nu exista.

Cu toate acestea, Aneta începe a observa pe căli de pe stradă i-ar putea chema Paul: i se pare chiar că unul și altul îi dă din când în când aorecare atenție. Fiind odată cu avocatei, de care căuta să se țină cât mai strâns, o cunoștință a acesteia, un doctor, om bine legat și mai ales plăcut îi apare ca Paul însuși. Va căuta să-l mai vadă, va alerga pretutindeni după toți și în deosebii după avocate prin care l-a cunoscut; dar avocate, scărbându-se și ea de monstrul de fată care n'o mai slăbește, se

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA

LITERARA

de CONSTANTIN FANTANERU

ȘTEFAN BACIU: Drumeț în anotimpuri, poeme, (ed Frize); George A. Petre: Umbre și lespezi, versuri (Oradea)

Un semn îmbucurător ce se produce destul de des în rândurile de poezi mai noi, din care desprindem pe d. Ștefan Baciu, este o tinerească risipă de atenții cavalierești, ce se acordă poeziei.

Broșura „Drumeț în anotimpuri” i-a tipărit-o autorului ed. „Frize”, pe cheltuiala a doi ofițeri, d-nii: Mihail Chirnoagă și George Vaida, ei înșiși scriitori! Poet și editori s-au trudit să găsească cea mai omagială formulă tipografică spre a da drumul în public la patru poeme, despre cele patru anotimpuri și închise în paranteză lirică a încă două compoziții ritmate, „Preludiu” și „Inchinare”.

Ajunsa la noi, cartea ne salută cu desbaterile înfrigate ale celor „trei”, lăsată amprente pe filele negre ca și pe cele albe. Intoarce aici salutul.

Credem a fi caracteristic poeziei d-lui Ștefan Baciu, puțină de a-și supraveghia, cu ochii de meșteșugar, e-moțiile, și de a le subordona unei cerințe de expresie lucidă și stăpânită. Când a apărut acum patru ani, cu „Poemele poetului tânăr”, — d. Baciu a impresionat prin imaginea scântei, prin locuțiunea surpriză, prin viteza acută a frazării, — fără a fi totuși un desordonat, prădă vrenului suprarealism facil. Emotivitatea la d-sa era o înzestrare clară, convingătoare, și mijloacele de a ne-o comunica, sprintene și jucăuse, se unificau prinse ca în cadrul, pe fondul ei static! Evoluția firească nu avea să ducă, decât la o netezire a mijloacelor tehnice, spre profitul sensibilității, puse la adăpost de abuzuri stilistice. Procesul a mers chiar mai departe, ne se pare, ajungând la o clarificare a temelor curajoasă, ca în placheta de față, unde

autorul se încumetă să desvolte ca după un motiv dat, gama lirică a celor patru anotimpuri. Nu e vorba de o pastelizare, bineînțeles, ci de corespondența în spirit a peisajelor, de calitatea simbolurilor, în poezie. Anotimpul, conform timbrului și intensității sale, provoacă spiritul, îl exaltă sau îl turbură, augmentându-i puterile de adăncire și cunoaștere. Conținutul liric, stărnit aparte de fiecare etapă anuală, se arată poetului ca o îmbogățire pe care o poate dăru: „Anotimpurile lumii și le-am dat: ia-le, toate-s ale tale, și le pun pe drumul neumblat, tu strivește-le sub albele sandale. Iarna, pune-o blană pe grumaz, primăvara, floarea'n glastră, vara s'o așezi, maramă, pe obraz, toamna, soare melancolic la fereastră”. (Inchinare, pag. 29). În confecționarea fiecărui dar în parte, poetul a lucrat cu unelte deosebite, intradecvăr, și a vibrat felurit după chipul revelat al fiecărui anotimp.

Iarna liniară și străvezie, deschide parcă perspectiva morții calme:

*Soractele de mult e trist și gerul
Te strânge ca un clește; vino să ieșim,
In dansul alb vom pribegi sub cerul
In care ne vedem cum veșnic înalțăm.
Imbracă blana ta de vulpe argintie
Mănuși de lână trage peste mâini de
ghiață.*

Și vom porni cu viscoalele pe câmpie,
Străpuniți de suliți reci în clava
dimineată.

*Ce singuri ne-om afla în albele imperii,
Vorbind în șoapte mângâind capacii,
Ce vor trosni ca iarba din Siberia
Și soarele bolnav l-or roade vârcolacii.*

Primăvara simțirea se întrezează și exaltă:

*Ghiocii albi, cu sprinten clopot,
Au vărsat în mine vedre cu lumini,
Răsul meu e-acuma ca un ropot,
Când pleștește iarba în grădini.
Port în mine crinii bucuriei,
Apa vie a iubirii eu o știu,
Sorb cu lăcomie vinul poeziei,
Și grădina lumii eu o scriu.*

Maturitatea liniște și a îmbăcării o aduce vara:

*Se'nalță vara'n mine ca'ntr'un prun
Cu crengile spre soare, larg deschise.
Mai fragezi sântem ca o creangă de
alun,*

Ștefan Baciu

*Ce-și strigă roadele cu miu de glasuri.
Prietenă, dă-mi sufletul tău bun,
In lanurile verzi, în albe ceasuri,
Sub soarele dogoritor și dulce al
amiezii,
Vom face, obosiți, romantice popasuri.*

Bogăția toamnei încărcată cu roade, a dat versuri ca acestea, cari aduc aminte de altele, clasice:

*Gârboviți, copacii galbeni, se vor
frânge prin răzoare:
Cumpene, și'n loc de apă, o să prindă
numai soare.*

*Frunza putredă și arsă o să pice jos în
drum,
Cu un nor de grea tristeți, ca un abur
fin de fum.*

*Vitele cu fâțe pline, or să vie din imaș,
Pentru gurile flămânde ce le-așteaptă
în oraș.*

*Cară pline cu belșuguri și cu struguri
tămăioși,
Birjărite cu biciușca de olteni înalți,
voioși,*

*O să meargă'n viersul doinei către
piață, către târg,
Și-o să crească gras chimurul negustorului
cu sârg.*

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

*Târziu duc caval de umbră la gură
Și din lună chem acioi.
Cineva departe, miu de clopote fură,
Să nu sune dor înapoi”. (pag. 18).*

Al doilea ciclu de poezii din volumul d-lui George A. Petre, încearcă sub intitularea „Lespezi”, să dea cuprins plastic reverilor erotice, întoarse deasemenea spre trecut, după un chip de iubită transfigurată:

*Urnesc lespezi de negură'n lături
Și sună freamat fără cuvânt.
Poate cândva am fost ramuri alături
Și ne-am lovit de vânt.*

(„Primăvara”, pag. 37)

Curate, puternice, armonioase, socomtim versurile d-lui George A. Petre, din „Umbre și lespezi”, printre cele mai frumoase compuneri pe tema unui tradiționalism de calitate acestuia al mărturisirii biografice.

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

*Târziu duc caval de umbră la gură
Și din lună chem acioi.
Cineva departe, miu de clopote fură,
Să nu sune dor înapoi”. (pag. 18).*

Al doilea ciclu de poezii din volumul d-lui George A. Petre, încearcă sub intitularea „Lespezi”, să dea cuprins plastic reverilor erotice, întoarse deasemenea spre trecut, după un chip de iubită transfigurată:

*Urnesc lespezi de negură'n lături
Și sună freamat fără cuvânt.
Poate cândva am fost ramuri alături
Și ne-am lovit de vânt.*

(„Primăvara”, pag. 37)

Curate, puternice, armonioase, socomtim versurile d-lui George A. Petre, din „Umbre și lespezi”, printre cele mai frumoase compuneri pe tema unui tradiționalism de calitate acestuia al mărturisirii biografice.

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

*Târziu duc caval de umbră la gură
Și din lună chem acioi.
Cineva departe, miu de clopote fură,
Să nu sune dor înapoi”. (pag. 18).*

Al doilea ciclu de poezii din volumul d-lui George A. Petre, încearcă sub intitularea „Lespezi”, să dea cuprins plastic reverilor erotice, întoarse deasemenea spre trecut, după un chip de iubită transfigurată:

*Urnesc lespezi de negură'n lături
Și sună freamat fără cuvânt.
Poate cândva am fost ramuri alături
Și ne-am lovit de vânt.*

(„Primăvara”, pag. 37)

Curate, puternice, armonioase, socomtim versurile d-lui George A. Petre, din „Umbre și lespezi”, printre cele mai frumoase compuneri pe tema unui tradiționalism de calitate acestuia al mărturisirii biografice.

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

*Târziu duc caval de umbră la gură
Și din lună chem acioi.
Cineva departe, miu de clopote fură,
Să nu sune dor înapoi”. (pag. 18).*

Al doilea ciclu de poezii din volumul d-lui George A. Petre, încearcă sub intitularea „Lespezi”, să dea cuprins plastic reverilor erotice, întoarse deasemenea spre trecut, după un chip de iubită transfigurată:

*Urnesc lespezi de negură'n lături
Și sună freamat fără cuvânt.
Poate cândva am fost ramuri alături
Și ne-am lovit de vânt.*

(„Primăvara”, pag. 37)

Curate, puternice, armonioase, socomtim versurile d-lui George A. Petre, din „Umbre și lespezi”, printre cele mai frumoase compuneri pe tema unui tradiționalism de calitate acestuia al mărturisirii biografice.

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

*Târziu duc caval de umbră la gură
Și din lună chem acioi.
Cineva departe, miu de clopote fură,
Să nu sune dor înapoi”. (pag. 18).*

Al doilea ciclu de poezii din volumul d-lui George A. Petre, încearcă sub intitularea „Lespezi”, să dea cuprins plastic reverilor erotice, întoarse deasemenea spre trecut, după un chip de iubită transfigurată:

*Urnesc lespezi de negură'n lături
Și sună freamat fără cuvânt.
Poate cândva am fost ramuri alături
Și ne-am lovit de vânt.*

(„Primăvara”, pag. 37)

Curate, puternice, armonioase, socomtim versurile d-lui George A. Petre, din „Umbre și lespezi”, printre cele mai frumoase compuneri pe tema unui tradiționalism de calitate acestuia al mărturisirii biografice.

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

*Târziu duc caval de umbră la gură
Și din lună chem acioi.
Cineva departe, miu de clopote fură,
Să nu sune dor înapoi”. (pag. 18).*

Al doilea ciclu de poezii din volumul d-lui George A. Petre, încearcă sub intitularea „Lespezi”, să dea cuprins plastic reverilor erotice, întoarse deasemenea spre trecut, după un chip de iubită transfigurată:

*Urnesc lespezi de negură'n lături
Și sună freamat fără cuvânt.
Poate cândva am fost ramuri alături
Și ne-am lovit de vânt.*

(„Primăvara”, pag. 37)

Curate, puternice, armonioase, socomtim versurile d-lui George A. Petre, din „Umbre și lespezi”, printre cele mai frumoase compuneri pe tema unui tradiționalism de calitate acestuia al mărturisirii biografice.

Poeziile d-lui George A. Petre au multe elemente descriptive, luminând senine tablouri rurale, în țesătura lor adâind o delicată înfiorare lirică, abătută din melancolia instrăinării, ca în următoarea SCHIȚĂ, minunată și prin sensul ei metaforic:

*Ciopoare prăfuiind aur pe gărlă,
Unde zâmbește amurg pal,
Se'ntorc gânduri ostentive la târlă
Pără îndemna de caval.*

*Câmpul întinde blând ierburi în cale
Și soarele a murit frumos.
Tropote mici se rostogolesc la vale
Cu ochii prăfuiți în jos.*

*Număr în poartă cu suflarea tăiată
Pe rând mioarele cum vin,
Crestând pe grindă, la fiecare dată,
Un număr mai puțin.*

*Care din ele pe islazuri streine
A cules fluer nou de lemn?
Semănau la plecare așa de bine
Că nu mi-au lăsat semn.*

Cuvinte despre Italia

(Urmare din pag. 1-a)

Iar atunci când Europeanilor nu le-a mai încăput cuprinsul lumii romane și s'a impus, cu orice pedeapsă, o călcare a poruncii Zeilor de-a nu trece dincolo de Colonadele lui Hercul, eroii mării au pornit pe urmele temerarului Ulisse și au biruit, mai presus de Zei. De data aceasta Italianii au fost iarăși în primele rânduri. Renumele lor de navigatori și descoperitori îl susțin întreprinderile unui Marco Polo, unui Amerigo Vespucci, unui Cristofor Columb.

Renașterea Italiană i-a restituit Culturii umane întreaga Antichitate, anulând pe deoparte acea soluție de continuitate, prin care dispăruseră din conștiința lumii valori ca Sofocle, Platon sau Parthenonul; iar, pe de altă parte, a pus pe baze cu adevărat științifice, moderne, ceace fusese în Evul Mediu Empirismul în Medicină, Astronomie Istorie sau Filozofie.

În felul acesta, i s'au deschis minții noastre noi perspective: dela „Spațiu mic” al picturii Mantegna (cel care a aplicat descoperirea legilor Perspectivei în Artele plastice), la „Spațiu mare”, cosmic, al lui Galileo Galilei.

Dacă Imperialismul roman săvârșește minunea cuceririi spațiului continental; dacă un poet ca Dante trecuse cu „Magia Artei și închipirea Minții în cealaltă lume; descoperitorul Telescopului a cucerit în fine pentru om acel spațiu interplanetar, menit să dea Metafizicii însăși un nou conținut.

În orgoliul oricărui Italian tresare deci conștiința că în țara lui s'au trăit unele din cele mai hotărâtoare momente din Istoria lumii; că Civilizația italiană se cifrează la trei mii de ani de înflorire: că ea reprezintă forme integrale în Politică, Religie, Literele și Artele lumii.

Iată țara în care un idealist ca Dante a fixat programul de orânduire politică al Nației sale acum șase veacuri; un realist ca Niccolò Machiavelli a indicat mijloacele practice de înfăptuirea lui acum patru veacuri; iar un realizator ca Mussolini îl înfăptuiește în momentul de față. Poporul care a cunoscut arhitectura ierarhie a Bisericii Catolice („romana” și prin ceace a păstrat din tradiția orânduirii imperialiste romane), trăește astfel o nouă formă de ierarhie: aceea a Statului integral național. În măsura în care spiritul laic prezează la destinația Bisericii Romei, stă misticismul la baza noilor orânduriri.

Oricum, nu se poate uita ușor că poporul acesta a oferit lumii „trei capodopere de Civilizație”: una politică și militară — Imperiul Roman; alta spirituală și practică — Biserica Romană; iar a treia estetică și intelectuală — Renașterea.

Din toamna anului 1922 Italia trăește actul culminant al definitive sale așezării launtrice și internaționale.

Programul noului regim a excelat prin simplitate: afirmarea în prestigiu lumii din afară, prin punerea în valoare a ceace poate reprezenta ca adevărat Patria italiană, regenerându-se launtric, din adânc.

Nimic de prisos în viața națională. Nimic risipit. Nimic improvizat. Nimic necontrolat. Aceasta — ca program. Ca metode, una singură: consacrară formulei că poporul italian poate trăi fericit cu „bogăția sărăciei” lui, în vreme ce alte popoare se chinuiesc cu „sărăcia bogățiilor” de care nu știu să beneficieze.

Pentru aceasta însă a fost nevoie, în primul rând, de o riguroasă punere în valoare ierarhică a tuturor resurselor naționale, dela cele materiale, la cele omenești.

Sub semnul fasciilor lictoriale (simbol roman al înmănușării tuturor forțelor naționale în jurul Puterii Statului), în

drumează astăzi Benito Mussolini Italia spre o nouă înălțare. Un simplu dar energic M. se înscrie, zi de zi, de 17 ani, în joslul celor mai semețe dar premeditate hotărâri, menite să preschimbe în tot felul față și sufletul noii Italii. A le enumera, este de prisos. Le cuprind pe toate cuvintele „în tot felul”.

Cât de grandios a fost edificiul pe care a tronat prestigiul Romei în vremea împărăției, se poate astăzi înțelege din următorul fapt istoric: cincisprezece veacuri au trebuit să treacă dela căderea ei până în zilele noastre, pentru ca aceeași Romă să se poată reînălța iarăși, definitiv, cu prestigiu de mare capitală între Capitalele lumii.

Întru cât ne privește, nu vom uita desigur că Italia este deținătoarea a două din cele mai scumpe documente ale nobleții românești: actul de încetățenire romană, desfășurat în vâzului lumii pe trunchiul Columnei lui Traian, în cel mai sacru centru al Romei; și paginile scrise în al XV-lea veac de Umanității italiene, care au recunoscut cei dintâi Latinitatea noastră prin grai și colonizare.

Atare conștiința la cei dintâi cronicari moldoveni și apoi la Ardeleni Școlii Latiniste, a fost, trei secole după, numai urmarea acelei recunoașteri italiene.

Așa s'au întemeiat bazele spirituale ale Românilor în ce are mai sacru și mai dănuitor.

Iar cea dintâi gală încărcată cu Civilizație apuseană, care s'a încumetat prin furtuna pontică imediat după bătăliile tuturor Năvălirilor, a făcut să tresară sufletul veteranilor părășiți în Dacia, de o adâncă emoție; vedea fluturând pe întinderea linsă a Mării lor Negre și a Gurilor pământii stindardele multicolore cu pajura Leului într'aripat, cu pajura Sfântului Gheorghe Biruitorul. Veneția și Genova în lundea astfel primele semne de reintâlnire între țărâni pe care vreme de câteva secole nu le mai legaseră decât același valuri.

Aceste semne aveau să capete curând semnificația unei noi conștiințe naționale, care s'a regăsit pe sine astfel refăcută, în cele mai penibile momente ale dănuirii sale aici: încrezătoare în destinație de purtătoare a cuvântului latin, între ruinele Podului dela Porțile de Fier și ruinele cetății lui Decebal dela Sarmisegetuza.

AL. MARCU

Aneta Pascu

(Urmare din pag. 1-a)

arată mai rece ca de obicei.
Aneta a înțeles: avocata e
geloasă fiindcă presupusul
Paul poate a întrebat-o de
spre ea. Minciuna erotică la
astfel proporții; făcută să fie
crezută de alții, ajunge să
copleșească sufletul care a
născocit-o Aneta se mistifică
pe sine. E o mitomană erotică.

In subsolul unde se mută
de la câmin, o altă împrejurare
ii alimentează aceeași
mitomanie. Mări, propriu etară,
ii povestește îndelung despre
un fost iubit, unul Lică, de
care Aneta se îndrăgostește
fără să-l cunoască. Mai mult
nu vom spune despre această

Aneta Pascu. Cine dorește
să-i cuprindă întreaga dramă
a anormalității ei, să citească
romanul Rădăcini al d-nei
Hortensia Papadat-Bengescu.
Căci Aneta Pascu e un personaj
din acest roman, adevărat
titlu de glorie pentru
autoare.

Dacă Rădăcini ar fi apărut
într'o limbă europeană, această
Aneta Pascu ar fi cea mai
ilustrată camaradă a istericelor
lui Dostoievski. E o creație
de primul ordin — monstrul
de Aneta.

VLADIMIR STREINU

Posta redacției

Reproducem aci o scrisoare trimisă nouă de elevii clasei a 7 a liceului internat Iași, socotind că revolta tinerilor corespondenți este cu totul îndreptățită: Iași, 22.I.1939

PROTEST

Domnule Director,
In organul d-lui G. Călinescu, apărut de curând la Iași, intitulat „Jurnalul literar” (cu toate că nu apare decât o dată pe săptămână), s'a publicat în ultimul număr, următoarea enoritate, care de fapt este răspunsul unui elev la o anchetă literară, instituită de această foaie.

Iată ce s'a putut zămisli în cavitatea strămtă a acestui novice, pornit dărz să judece și să răstoarne valorile consacrate ale literaturii noastre:

„Nu accept noțiunea Brătescu

H O Ţ U L

de MIHAIL ŞERBAN

Încă un pas... Şi încă unul... S'a oprit... Frunza inimărei lui Răducu se sbate aprig, în furtuna emoţiilor. Ţine minte că şi ieri înaintea până aici, apoi se oprise. Ieri, furtuna dintr'insul fusese mai naprasnică şi după ce se retrăsese, îl încercase o neamurire că voise să mai facă un pas, doi, şi totuşi se oprise, apoi renunţase. Ceva dintr'insul fusese mai tare ca dansul, nu ştiu ce putea fi acel „ceva” şi rămânea în mintea lui o taină, pe care, însă, în cupa următoare, o uită...

Mama îi oprise să se apropie de poarta dela stradă, care, pentru el, desparte două lumi; lumea de dincoace, curtea, — împărăţia lui — pe care o cunoştea colţişor cu colţişor şi lumea de dincolo, strada, imparăţia necunoscută, a tainelor, de care nu avea voce să se apropie, cum nu avea voce să se apropie de puia iveriune sau de gnizaurile, mai înainte ca dansul, ale fântânii din dosul casei. Şi mai ales de toate acestea s'ar fi apropiat, — fiindcă în sufletul lui de copil opreliştea aprinsese fiecare a unei curiozităţi bonave, — dacă n'ar fi fost mereu prezentă intr'insul frica de pedeapsa pe care i-o promisese mama, dacă nu o va asculta.

Toate se petreceau în sufletul lui pe scurt, fiindcă dacă un gând lua locul altuia, pe cel dintâi îl uită. Nu se întorcea spre ziua de ieri, nici spre faptul petrecut cu o clipă mai înainte, fiindcă mereu era mai viu şi mai interesant intr'insul, ceea ce ochii lui descopereau în clipa prezentă. Descoperea ochii mari în faţa tuturor lucrurilor pe care le vedea pentru întâia oară, se mira, dar în clipa următoare mirările şi nedumeririle alunecau şi se îngropau intr'insul şi, ca şi unele seminţe sterpe, nu mai rodeau...

Pe Răducu nu-l furau jocurile ca pe fraţii şi pe surorii lui. Lui nu-i plăcea să se joace, fiindcă jocurile sunt gălăgioase şi el iubea liniştea şi singurătatea. Gălăgia şi îndrăznelile celorlalţi copii îi speriau şi mai tare timiditatea... Retras în sine, îndepărtat dela un contact real cu viaţa, lumea care-l inconjura se îmbrăca într'un văl fermecat care înfrumuseţea toate lucrurile...

Copiăria lui Răducu îşi aruncase vălul ei fermecat peste părinţi, peste fraţi şi surori, peste casă, peste ogradă... Răducu închidea ochii şi poate bucurile vârstei se învălmăşeau în sufletul lui, deşi conturul faptelor şi al lucrurilor trecuse de ceaţă şi din ceaţă în uitare... ceea ce trăia, nu putea reţine mult timp intr'insul, fiindcă nu toate faptele aveau pentru el deslegare şi le uită. Şi tainele, asupra cărora deschidea ochii mari, se întuneau şi se pierdeau într'insul...

Deasupra tuturor întrebărilor rămăsese, mai vie şi mai luminoasă, dorinţa de a şti ce este dincolo de poartă. Zile de-a rândul privise poarta dela distanţă... Apoi începu să se apropie... În fiecare zi câte un pas... Azi unul mai mult, mâine încă unul...

...Răducu s'a oprit... Îi ard obrăjorii şi ochii în orbite i-au crescut să-i plenească. Stă încrăcit, ştie ce-i înapoi, poate mama l-a şi văzut şi acum e la spatele lui, cu năuia în mână... I se ridică un nod în gât, îi vine să ţipe de spaimă, ca orice copil când îl laşi singur într'o cameră şi-şi inchipue că va apărea borza... Se stăpâneşte însă... Încă un pas şi va atinge poarta pe care fraţii lui se urcau, când treceau soldaţi, cântând... Creşte într'insul o vâlvătaie şi-i arde sufletul; se simte uşor ca o pană. O mişcare, nu e sigur dacă a făcut-o acum, sau era deja sus când se gândise s'o facă; dar e sus, pe una din paziile puse în cruciş, ale porţii... Tremură tot, ca o frunză pe care o bate vântul şi s'apleacă... Priveşte la deal, priveşte la vale... Ochii i-s umezi şi vede totul în ceaţă... Confundă realitatea cu visul şi mai crede că aşa e lumea cum o vede el prin pânza lacrimilor...

Dar parcă şi cerul şi casele şi copacii, cu toată strada, se clatină, şi nodul din gâtlee s'a mărit şi-l înecă... Şi iar nu ştie cum a ajuns jos... Mai poate să întoarcă încet, capul. Priveşte înscodrit în curte, nu-i nimeni. Mama nu l-a văzut... Nu-l va bate...

Îl dor picioarele şi mâinele. I se sbate o pasăre sălbatică sub furca pieptului. Picioarele nu-l mai ţin şi cade pe brânci... Se târăse prin iarbă, ca o frunză, cănele lor. A ajuns lângă scară. Se prinde cu amândouă mâinile... se caţăără... A ajuns în cerdac... Se opinteşte... Sudori reci îi brobolesc corpul. Se încordează... Îl dor şi ochii în cap... Stomacul i se sbate. Îl doare. Ar putea să plenească. Şi deodată gura i se umple de venin... Geamătul lui trece prin uşi şi prin ferestre...

Acum s'a liniştit. Aude paşi. Apoi sgomot şi ţipete...

— Răducu! Răducu!...
E mama...
În trupul băntuit până atunci, de furtună, a revenit liniştea. I-i somn. Şi braţul mamei e atât de moale şi de cald!...

Răducu stă acum pe prima treaptă de sus a scării şi priveşte ţintă spre poartă... Razele soarelui arzător îi moleşesc şi mai tare trupul supt de o scurtă zăcere; trei zile, cu comprese la cap, şi ceai cu lapte, bărr... privind fix la mama şi la tatăl lui; fraţii lui se apropie, curioşi, îl priveşc şi se trag înapoi. Pe mama o vede mereu plânsă şi de câte

ori s'apropie, îi pune palma pe frunte, apoi îl sărută. Cât de plăcută e atingerea aceasta! Parcă-l însănătoşeşte brusc. Îşi simte ochii umezi de duioşie...

Tata vine numai la prânz şi seara acasă... S'apropie de pat, îl priveşte, nu-l atinge şi s'aşează la masă...

— N'are nimic!... mormăie.
Răducu se întoarce cu faţa la perete şi nu ştie de ce îi vine să plângă. N'are vrea să plângă, dar plânsul sapă intr'insul ca izvorul şi deodată ţaş-

neşte... Pleoapele îi ard ochii, pe care, când îi pipăie, îşi umple degetele de lacrimi. Ar vrea să înghită suspinele, ca pe nişte gogoloase de pâine, ca să-şi înăbuşe plânsul, dar trupul i se cutremură şi scâncoste. Aude sgomotul scaunul îndepărtat de la masă şi paşi grei...

— Ce-i? i se înfige în urechi întrebarea severă şi scurtă a tatălui...

Nu poate răspunde, i-a murit glasul, numai trupul i se cutremură.

— Ce ai, n'auzi? Te doare ceva?

Aşteaptă o clipă, ca să-i răspundă şi, deodată, îl prinde cu mâna lui grea, de umăr şi-l întoarce cu faţa spre dansul...

— Ce te scânceşti? Vorbeşte!

Mama a intrat tocmai atunci şi se repede între ei.

— Lasă copilul în pace!

Strigătul ei e ascuţit ca un ac. Privirile-i ard. Îţi vine să te uiţi la mâinile ei, să vezi dacă nu i-au ieşit ghiare...

Bărbatul s'a retras la masă, mormăind nemulţumit. Mama îi trece, copilului, uşor, mâna pe frunte, apoi se duce la bucătărie să aducă la masă altă mâncare...

Răducu n'a uitat scenele acestea care s'aprinde şi ard în sufletul lui mai des şi cu lumină mai multă... Numai când s'aprinde intr'insul tabloul lumii de dincolo de poartă, se sting...

Purta taina intr'insul. În zilele de boală îl obsedase vedenia, dar o ascunsese în sufletul ca pe o comoră nepreţuită. N'o uita. Sufletul i se întorcea mereu spre dansa...

Vrea să oprească în loc un gând care însă îi scapă din capcana minţii şi închide ochii...

Mama i-a aşternut un lăcicer pe scara dela cerdac. Când coborâse depe pat, voise să-l sprijine, dar nu primise mâna caldă şi alinătoare de dureri. Voise să-i arate că poate merge singur... Mama l-a privit din urmă... El a mers până la scară şi s'a aşezat jos. A întors capul şi i-a zămbit mamei...

Mama s'a dus la bucătărie... A auzit un timp sgomotul satărului, câzând ritmic pe fundul de tocat carne, — îşi inchipue că mama face pârjoale — şi simte golul de sub furca pieptului, crescând. Simte în gură gust de ceai cu lapte, şi i se face greaţă...

Dinspre grădina, din dosul casei, ajunge până la el, larma jocului fraţilor lui... Stă mereu, parcă aici s'a născut, în bătaia razelor soarelui, ca într'o baie de lumină şi-şi simte trupul moleşit, parcă a şi început să se topească, ca luminărea...

Dar gândul aceia s'a întors şi-l săcăie. Poate a fost un vis! Ar vrea să ştie mai mult...

N'are cine să-l vadă... E linişte, ca şi atunci... Mama e la bucătărie, fraţii lui sunt în grădina... Se va întâmpla ca şi atunci... Va privi, se va întoarce... Nu va şti nimeni, nimic...

Răducu îşi mişcă picioarele, mai moi ca două râme. Se sprijină pe coate, apoi pe palme şi se lasă uşor, târâş, pe scară, în ogradă. Iar a început să i se agite inimă, ca o frunză în furtună. Are conştiinţa că iar face ceva nepermis, că repetă neascultarea... Nu înţelegea nici ce fusese boala aceea, care-l ţinuse în pat câteva zile. Poate îl pedepsise Doamne-Doamne, că n'o ascultase pe mămică!

Ar vrea să se oprească din mers şi nu are putere. Puterea lui a fost învinsă iar de curiozitate şi merge încet, cu paşi de fur, ca să nu-l simtă parcă cineva. Paşii lui făşăie prin iarbă, parcă s'ar târi un şarpe. Se gândeste că ar putea să iasă tocmai atunci mama, să-l strige şi frica îl face să grăbească paşii.

A ajuns. Priveşte poarta, parcă neştiind ce-l adusese aici. Vede zăvorul, mută privirile pe paziile încruciate pe care se urcase atunci şi curiozitatea creşte şi mai mult intr'insul. Dacă ar trage zăvorul, ar face un pas în lumea de dincolo, ar vedea mai mult, s'ar deslega şi pentru el o taină, care devenise mai dureroasă de când îşi furişase în fugă o privire.

A ridicat mâna! Şi când o pune pe zăvor, îi tremură. I se involbură în suflet îndemnuri contradictorii... Nu!... Da!... Intoarce capul şi privirile-i spionează încă odată curtea. Nimic! Şi liniştea aceea a curţii parcă-l îndeamnă, complice şi autor moral...

A tras zăvorul porţii. A tras şi zăvorul tainelor dintr'insul. A pocnit şi pocnitura s'a repetat şi'n sufletul lui, ca un ecou. A tresărit... Le face toate ca'n vis şi totuşi urmărit de teamă că ar putea veni cineva tocmai atunci, că ar putea fi întors din drum. I-i şi frică să nu i se ridice iar nodul în gât şi să înceapă să se clatine iar casa, strada, copacii, cerul...

Dar, când trage poarta şi o deschide, simte cum îi creşte inima, mai mare, tot mai mare, umplându-l, devine parcă o inimă uriaşă, care tremură şi se sbate în furtuna emoţiilor.

Face un pas, dar încă se ţine cu amândouă mâinile de stâlpii porţii şi nu-şi dă drumul, parcă i-ar fi frică să nu-l răpească adierea parfumată care-i mângăie obrăzii înfierbântaţi şi să-l ducă departe departe... Apleacă numai capul şi priveşte la deal, priveşte la vale... Priveliştea aceasta a lumii a mai văzut-o şi atunci prin ceaţa lacrimilor, dar i se pare nouă şi minunată. Parcă-l împinge cineva dela spate şi parcă-l trage cineva şi din faţă. Se împotrivesc o clipă-două, apoi cedează. Mai face un pas, ascultă cu urechea întoarsă în urmă, priveşte, în jur, şi face încă un pas.

I se pare că s'a îndepărtat cu kilometri de casă, de mama lui.

Curtea o cunoscutese încetul cu încetul, în amănunt şi emoţiile veniseră una câte una, fără vijealii. Dar cunoaşterea aceasta a lumii de dincolo de poartă, e bruscă şi totală şi emoţia este atât de puternică încât îl turmentează.

Vede lucruri mari şi minunate şi păşeşte spre dansule, cu ochii mari deschişi, ca să le cuprindă pe toate şi să le înţeleagă... Paşii se leagă unul de altul, întâi ezitând, timizi, apoi tot cu mai mult curaj. A luat-o pe lângă gardul casei părinteşti, la deal, pe trotuarul umbrat de copacii care-şi întind ramurile deasupra lui, ca un tavan. A uitat de casă, a uitat de ameninţarea mamei, a uitat de zilele de boală... A uitat că nu avea voce să se apropie nici de poartă, cum nu avea voce să se apropie de ghizurile fântânii şi nici de plita încinsă. Toate şi le-ar aduce aminte pe toate, dacă

priveliştea nu s'ar schimba mereu, furându-i atenţia... Merge tot înainte, întoarce din când în când capul, spre dreapta, spre stânga... Vede alte case, care nu seamănă cu a lor, case mari, cu scări înalte şi coloane albe; grădini cu straturi de flori, chioşcuri, boschete...

S'a oprit, fascinat. S'a prins cu amândouă mâinile de barele gardului de fier şi priveşte cu ochii mari, în care scilpesc bucurii luminoase. Printre tufe şi florile grădinii, din loc în loc, sunt înfipite bastoane înalte şi în vârful lor globuri colorate: roşii, galbene, albastre, violente... care aruncă reflexe orbitoare. Ce jucării minunate! se gândeste Răducu şi sufletul i se umple de o dorinţă lacomă de a le avea... Globuri, ca acestea, făceau şi fraţii lui mai mari, din spumă de săpun, cu ajutorul cornetelor de hârtie în care suflau. Aveau mii de culori intr'însele, dar nu durau decât o clipă şi se spargeau fără să rămăie nimic dintr'însele. Pe când, acestea...

În casa părintească, Răducu văzuse puţine şi neînsemnate jucării. Jucăriile acelea reuşiseră numai să-i stărnească pofta de a avea altele, mai minunate... Minunate, cum erau acestea, din faţa lui... Şi timpul trecuse şi nu le avuse, şi dorinţa din sufletul lui crescuse ca o foame pe care n'o astămperi...

Acum jucăriile erau în faţa lui, dar îl despărţea de ele gardul de fier, gratiile acelea duşmane!...

Mai înainte câţiva paşi. Dacă n'ar fi dat peste mînerul porţii, n'ar fi descoperit poarta, care era din fier, la fel cu gardul întreg. În mintea lui de copil înmugurise ideea şi se întărise, că are dreptul să ia acele jucării, să le ducă acasă, să fie numai ale lui... Apăsă pe mînerul porţii... Era închisă şi fu cuprins de disperare. Se lasă pe dansa cu toată greutatea trupului mic, parcă s'o spargă, dar zadarnic... Se izbi mai tare, cu umărul, şi-l duru... Nu-şi putu stăpâni un geamăn şi, de durere, ochii o se umplură de lacrimi. Se gândi, atunci, că poate mai era altă intrare şi trupul lui începu să alunece mai departe, pe lângă gard, căutând...

Şi mergând ochiul îi fu furat de alte privelişti: case, grădini, copaci... Văzând altele, pe cea dintâi o uitase şi se bucura de tot ceea ce vedea cum...

Se trezi, deodată, în faţa unui gard vechiu, de lemn, ca gardul dela casa lor. Se prinde, cu amândouă mâinile, de ostreţe şi privi, înscodind. O cărare îngustă ducea dela poartă spre uşa casei, o casă ca a lor. Dar nu cărarea şi nici casa nu-i atrase privirile. Ochii le înregistrase ca amănunte secundare. Văzuse altceva şi trupşorul i se încordă de bucurie, aşa cum se încordase şi când dăduse cu ochii de globurile colorate... Mai făcu un pas, doi, căutând porţiţa şi o găsi. O împinse... Era

şi aceasta închisă, dar văzu, printre ostreţe, cârligui care-o închidea, vâri mâna şi-l ridică, încet... Împinse uşor şi porţiţa se deschise. Făcu un pas, era în curte. Jucăria aceea trebuia să fie a lui, numai a lui...

Îl ardeau obrăjii şi vâlvătaia se coborâse şi mai jos, dogorindu-i sufletul.

Nu era nimeni în curte. Parcă şi casa era pusă. O luă, deadreptul spre cerdac, prin iarba mare a ogrăzii. Nu-i trecea prin minte, că face ceva rău. Nu ştia încă să facă deosebire între bine şi rău. Bine însemna tot ce-i făcea lui plăcere. Jucăria de pe cerdac era să fie a lui, numai a lui... N'avea să lase pe nimeni să se joace cu ea, nici chiar pe fraţii lui. Cum nici fraţii lui nu-i dădeau jucăriile lor.

Ajunse lângă cerdac. Cerdacul era jos. Se înălţă puţin în vârful picioarelor şi întinse amândouă mâinile. Apucă jucăria, o coborî la înălţimea ochilor şi rămase cu privirile pe ea, vibrând de bucurie şi plăcere.

Toader Otracol se sculase de dimineaţă, cu gândul să se ducă în atelier şi să înceapă lucrul. Propunerea aceasta şi-o făcea el în fiecare seară, dar n'o accepta decât pe jumătate şi o realiza pe un sfert. Adică: se scula disdeditimează, dar de dus în atelier nu se ducea. Cerea nevastei lui să-i facă o cafea, o bea pe'n-delete, îşi răsucea o ăşare, două, le pufăia în linişte, apoi îşi lua pălăria şi dădea să iasă, dar pe uşa care ducea spre stradă, nu spre atelier...

— Iar te duci până'n ziuă, la crăsmă, măi omule? arunca vorba zadarnică nevasta lui.

— Iar, femeie! zicea el, privind-o cu coada ochiului şi răzând într'un dinte, ca să-i arate că nu-i păsa de vorba ei.

— Du-te, doar ţi-i găsi norocul, pe care tot ea ţi l-o mîncat...

— Băut, femeie, nu mîncat...

— Hodorogule!

— Mda! Şi? Ce-i?

— Cum ce-i? Nu vezi că nu mai lucrezi nimic!

— Pierdut! Şi-apoi is eu vinovat? Criza! Nu-i de lucru... Oamenii se mulţumesc cu ce au... nu-şi mai fac alte marafeturi.

— Ba nu. Nu te-ai ţinut de cuvânt! N'ai făcut lucrul la timp, şi, unul câte unul, te-au lăsat toţi la care lucrai. Te-ai ţinut de fleacuri.

Ultimul cuvânt îl făcu Toader Otracol să se întoarcă în uşă şi s'o privească lung şi veninos pe nevastă-sa.

— Fleacuri?

— Da, fleacuri!

— Femeie, ţine-ţi fleanca.

— Ce să mi-o ţiu, că nu mai pot... Ai visat să sbori şi ţi-au sburat minţile şi muşterii.

— Hm! Ce ştii tu!

Bărbatul clătina din cap şi se grăbi să plece...

Vorbele astea se repetau cam în fiecare zi, şi când se ducea şi când se întorcea acasă. Il supăra

mai ales vorba ei de dispreţ „fleacuri”, spusă la adresa unor însemnate încercări pe care le făcuse el în anii din urmă şi, care, sperase, să-l facă din omul sârman şi nebăgat în seamă, un nume cu care să se mândrească o ţară. Gândul acesta îndrăzneţ i-l adusese o invenţie pe care o făcuse el, numai el, în atelierul lui, după ore şi zile încordate de muncă: un tip nou de avion, de o formă curioasă, care ar fi putut coborî şi pe un acoperiş de casă... Ca să-şi breveteze invenţiunea, umblase pe la toate mărimile oraşului, pe la prefectură, pe la deputaţi, cheltuiuse bani, în toate părţile i se arătase la început interes, apoi, la insistenţele lui începura sa nu-l mai primească, îl evitau. Se destrămasă, încetul cu încetul, visul intr'insul şi'n locul luminei orbitoare a succesului sperat, i se lasă pe suflet o ceaţă neagră şi plictisitoare. Ideea că ar fi putut fi altceva şi, că din indiferenţa şi răutatea oamenilor, nu reuşise, îl descurajase şi-l înrăise. Căzu în patima beţiei. Nu mai lucra, sau lucra foarte puţin, ca să aibă ce bea şi cu ce-şi ţine zilele. Ar fi lucrat poate şi mai puţin dacă n'ar fi fost gura cicălitoare a nevastei.

Fiindcă nu se ţine de cuvânt şi nu dădea lucrul la timp, îşi pierdu clienţii lucrului serios şi care-l aducea bani buni. Atunci îl salvă tot invenţia lui, dela piere şi sărăcie. Începu să construiască aeroplane miniaturale, păsări mici de lemn, pe care le vâpsea în culori vii şi le vindea, ca jucării. Meseria asta şi ea, la început, i-a adus câştig gras, dar cu timpul, lumea se plictisise de ele şi nu mai cumpăra. Mai primea, doar, din când în când, câte o comandă, rar şi prost plătită, prea puţin ca să aibă cu ce să trăiască. În casă certurile se înmulţiseră şi femeia se transformase în viperă. De multe ori îl alunga de-acasă gura ei, care umbla ca meliţa...

Ieri, primise iar o comandă. O începuse, n'o terminase până aseară, îşi promisese să se scoale disdeditimează, se ţinuse de cuvânt, dar în loc să se ducă în atelier, îşi băuse cafeaua tactică, plecase la cârciumă, revenise, intrase în atelier... Termină pasărea mică de lemn, o vopsi şi, ca să se usuce mai repede, o scoase afară şi o puse pe cerdac, în bătaia plină a razelor soarelui.

Reintorcându-se în atelier, Toader Otracol mai făcu una, mai făcu alta, trecu o vreme, apoi îşi aminti de aeroplanul de pe cerdac. S'o fi uscat! îşi zise şi ieşi în curte pe uşa din dos, ca să nu mai dea ochii cu nevastă-sa. Nu-i făcea plăcere, ba, din contră.

Făcu colţul casei, mergând încet, cu capul plecat, gânditor. Aproape de cerdac ridică privirile. Tresări. Un copil strein luase pasărea de lemn de pe cerdac. Îl vedea, îndreptându-se spre poartă, grăbit. Dacă ajungea la poartă, o lua la goană, nu-l mai putea prinde... Hoţul... Şi la socoteala aceasta se adaogă aceea că s'aprase atâta în banii de pe acest aeroplan, că, dacă ar fi ieşit din atelier cu o clipă mai târziu, ar fi pierdut aceşti bani. Îl cuprinsă o furie grozavă contra copilului hoţ şi se repezi, cu năvală sgomotoasă de paşi şi cu mâinile întinse, după dansul.

Răducu admirase, înfiorat de bucurie, pasărea de lemn, care de-acum încolo avea să fie numai a lui, a lui!... După o clipă, însă, îşi aminti de casa pe care o părăsise, de mama. Mama poate îi descoperise lipsa şi acum îl căuta disperată. Gândul şi trica de ce putea urma îi dădu ghes şi se îndreptă spre poartă, grăbit, ducând cu el jucăria. Dar abia făcuse câţiva paşi şi, deodată, auzi năvala aceea dela spatele lui, ca o năruire de ziduri, şi se făcu ghem, strângându-şi capul între umeri şi jucăria la piept, cu amândouă mâinile. Şi, în clipa următoare, îşi simţi gâtul prins de o mână, ca într'un cleşte de fer, ce se strângea tot mai tare, parcă să-i tae capul depe trup. Dar nu-i veni, întâi, în minte, gândul morţii, cu spaima de moarte, ci gândul că ar putea să piardă jucăria.

Cleştele care-i cuprinsese gâtul, îl răscui în loc şi se trezi faţă'n faţă cu figura înroşită şi cu ochii bulbucaţi de mânie a unui om strein. Acesta întinse mâna liberă spre pasărea de lemn.

— N'o dau! I-a mea! zise Răducu hotărât, strângând-o şi mai tare la piept.

— N'o dai? I-a ta! Hoţule! Na!

În prima clipă, Răducu n'a ştiut ce-a fost aceea. Pocnise ceva, ca o împuşcătură, poate pocnise ceva şi intr'insul. Abia în clipa următoare simţi o pată fierbinte pe obrazul drept, parcă l-ar fi ars cu fierul roş. Mintea lui de copil înţelese că nu-i în măsură să lupte cu omul din faţa lui. I se umplură ochii de lacrimi şi începu să se roage, lipindu-şi obrazul de mâna lui.

— Nu mi-o lua!...

— Hoţule! De mic te'nveşti să furi? Na!

I se aprinsă o flacără şi'n celălalt obraz.

Toader Otracol îi smuci pasărea de lemn de lângă piept, o aruncă în iarbă, fără ca să-i dea drumul şi lui. Mută numai mâna depe gât pe ureche şi-l trage spre poartă. Simte durerea în gât şi'n creier. Ar vrea să ţipe, dar acum i-a năvălit spaima în suflet şi i-a împictrit glasul.

În poartă l-a lovit cu palma peste grumaz.

— Na! Să ţii minte! Soui rău!...

L-a aruncat în stradă. Zăpăcit, întâiu a rupt-o de fugă la deal, şi-a dat seama după câţiva paşi, s'a oprit. Omul rău e tot în poartă. Cuprind cu o privire lăţimea străzii, ocoleşte în fugă naprasnică poarta, şi fuge la vale, fuge. Trece pe lângă gardul de fier, după care globurile colorate ard ca nişte artificii minunate... dar nu le vede, nu se opreşte... A ajuns în dreptul gardului casei lor. Mai are câţiva paşi până la poartă. Iat-o! Dar... cine a închis-o? A izbit-o vântul? Venise cineva? Întrebările sunt în mintea lui fulgere negre. Dacă vine în urma lui omul rău?

Se izbeşte în poartă... Îl doare umărul. Îl ard obrăjii şi urechile. Şi-i năvălesc în suflet ape murdare, care-l sufocă. Au început să se clatine într'insul şi valurile disperării.

— Mamă! Mamă!

CRONICA

plastică

de PAUL MIRACOVICI

„ARTA ȘI TEHNICA GRAFICĂ”

Sunt mulțumit că încă odată pot semna artiștilor și publicului Buletinul Imprimeriilor Statului. Se continuă la această revistă un program întocmit cu deosebită pricepere și dragoste pentru arta și tiparul românesc.

Caetul nr. 1 cuprindea în mic toate ramurile artei plastice și grafice care urmau să constituie esențialul caetelor viitoare. Câteva cuvinte pline de solicitudine ale M. Săle Regele Carol I, deschideau seria contribuțiilor la imboldul ce și-au propus să dea tiparului, cele mai luminate personalități ale culturii românești. Astfel, în ce privește cartea și tiparul, d-nii Al. D. Bunescu, prof. Iorga, prof. D. Gusti, Rădulescu-Motru, Tz. Samurcaș, au publicat articole inedite, pline de interes. Despre iconografie românească, artă plastică, afiș, gravură și tehnica în sine a imprimeriei au scris admirabile rânduri d-nii profesori: Gh. Opreșu, Cartoian, Al. Rosetti, Em. Bucuța, Ing. A. Ioachimescu. Toate acestea însoțite de reproduceri de o perfecțiune neatinată până atunci la noi. Caetele no. 2 și 3 îmbrățișau aceleași aspecte ale artei, fie că era mijlocul de tipar sau nu. Numerele 4-5 (amândouă într-un singur volum) au fost închinarte artei românești dela origină și până în zilele noastre. Cu aceste caete se inaugurează cu metodic și cu mijloace tehnice neobișnuite o operă de

Miniatură din manuscrisul lui Micu Pătruț

difuzare și de informație artistică, extrem de interesantă.

Ultimul caet (no. 6) cărula dedicăm această cronică, e închinat iconografiei și în genere artei populare românești.

Fără îndoială, artiștii posedă în mijlocul mai multe informații în ce privește arta cultă sau populară decât cea mai mare parte a intelectualilor toțiși, pe ei îi indemn în primul rând să cerceteze acest praz frumos caet.

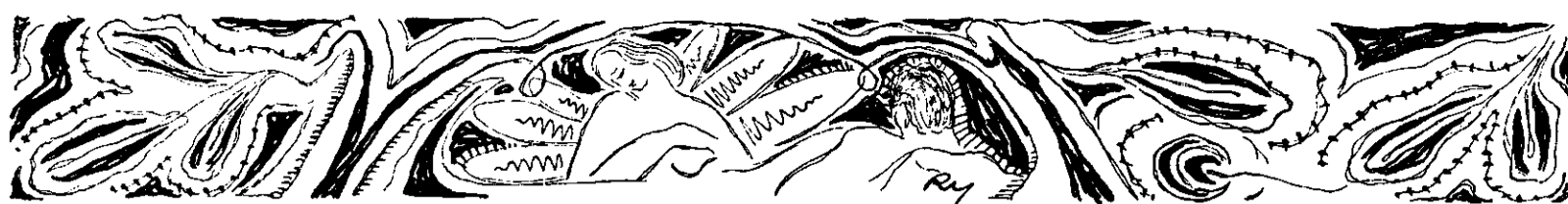
Iceanele reproduse sunt cele mai temeinice mărturii ale simțului artistic al neamului românesc. Savu Moga, Petru Tamaș, Matei Țimforea, Fain Gheorghie, Matei Pop, sunt nume care nu au figurat în nici un catalog de expoziție sau de salon oficial. Ei nu au fost decât niște umili leonari dar prin marile galerii ale Occidentului rar am întâlnit opere de artă atât de emoționante prin puritatea și inspirația lor, ca iceanele acestor zugrăvi. Mi-e teamă chiar, că în fața viitorului vom răspunde nu cu opere atât de rafinate ale artiștilor cari-și importă emoția dela Paris, ci cu aceste mișcătoare nestemate.

Iată „Vămile văduhului” a lui Matei Țimforea, de o colorație pe cât de neașteptată, pe atât de armonioasă. Iată un „Sf. Ilie”, deadreptul extraordinar ca invențiune și culoare, o lucrare de care ar fi fost mândru Matisse s'o poartă semna. Am mărturisit întotdeauna admirația pentru arta populară, dar aceste iceane a căror păstrare o datorăm d-lui prof. Gusti și pentru a căror difuzare trebuie să fim recunoscători conducătorilor revistei, au fost adevărate revelații.

Aceiaș număr cuprinde un articol al d-lui Al. D. Bunescu în care ne împărtășește din tainele tiparului, cu o rară limpezime, iar acel al d-lui prof. Cartoian, cu deosebire interesantă, e ilustrat cu minunate miniaturi reproduse din manuscrisul lui Micu Pătruț.

D. Emil Vărtosu comentază într'un articol 2 portrete inedite ale lui Mihai Vitcazul, amândouă admirabil reproduse, iar pictorul Dimitrie Băscu publică prețioase însemnări despre tehnica preseii.

Rânduri inspirate publică principesa Băscu, despre mănăstirile bucovnene. Cu o tehnică îngrijită, cu colaborări alese și cu un nedisimulat gust „Arta și Tehnica Grafică” își urmează programul atât de rodnic ce și-a propus dela început.

Cartea străină

ANDRE MAUROIS: „Chateaubriand”

(„Grasset” — Paris, 1938)

Popularitatea din ultimii ani a „biografiilor romanțate”, nu pare să fi ajuns încă la declinul ei. Se încearcă formule noi pentru ridicarea prestigiului acestui produs hibrid, ieșit din prepararea vechilor modele ale genului biografic — modest auxiliar didactic al istoriei și istoriei literare — cu sosuri de un gust și o calitate adeseori îndoielnice. Impotriva biografiei, ca atare, mai există și următoarea observație a lui Stendhal, care înseamnă ca și o condamnare fără apel, pentru inferioritate esențială: „Nu-i nici o scofală să spui cum au fost alți mari”. Accentul e pus acolo unde trebuie, cu brutalitate dar și cu toată chibzuința presupusă din partea unui artist care nu s'a grăbit să debuteze, îmboldit de „neastâmpărul” creației.

D-l André Maurois poartă, mi se pare, răspunderea „loviturii” date la bursa valorilor de circulație literară, cu „Viața lui Shelley”, provocând acea inflație de scrieri arătătoare ale felului „cum au fost alții mari”, sub semnul căreia trăim de vre-o cincisprezece ani încoace. Epigonismul s'a lăfăit în tot acest timp, întorcându-se să scoată la rampa publicității, necuviințe și indiscreții din culisele vieților ilustre, și să arate cum au fost mici aceia pe care noi îi știam mari, după chipul și asemănarea operelor lăstate.

Autorul „Vieții lui Disraeli” care ne-a dat cu acea carte un exemplu al genului, a păstrat în toate scrierile cu caracter biografic publicate de atunci, aceeași atitudine, decentă în expresie și conștiințos informativă, urmărindu-și cu sârguință modelul, în viața intimă ca și în cea publică, încercând să-l înfățișeze posterității așa cum l-a înțeles și judecat societatea în mijlocul căreia trăia. Fără să-l idealizeze dar și fără să împingă realismul și grija exactității până la evocarea unor amănunte de alcov.

Oficiul cultural pe care-l îndeplinește scrisul d-lui André Maurois, în literatura modernă actualizează cunoscuta observație a lui Montaigne: „Le monde fourmille de commentateurs, d'auteurs il y a grande cherté”. Cu adăosul necesar, că biograful lui Disraeli reabilitează înțelesul de „comentator”, despre care autorul „Eseurilor” avea o părere atât de mediocară.

Ultima scriere a d-lui Maurois, consacrată lui Chateaubriand, este rezultatul

unor cercetări atente și pătrunzătoare, în care se face partea cuvenită răspunderii pe care elementul biografic a avut-o în elaborarea operei, și influenței exercitate de aceasta asupra evoluției scriitorului.

Povestea vieții lui Chateaubriand ne înfățișează unul din exemplele cele mai caracteristice și mai interesante ale solidarizării unui artist cu biografia lui. Puțini au știut să-și regizeze cu atâta îndemănare viața, ca acest „sculptor al propriei existențe”, cum îl numește biograful său. În așa măsură încât chipul lui real a ajuns să se confunde până la nerecunoaștere cu masca pe care și-a impus-o. Există în viața fiecăruia, cel puțin un imperativ de sub a cărui forță tătălară nu ne putem sustrage, pe lângă care așa zisa „tiranie” a instinctelor se exercită cu elasticitatea sistemului electiv într-o democrație ideală.

Să-i zicem acestui imperativ, continuitate biografică, obligatoare în felul sensului unic, și ireversibilă. E o stare de prizonierat în care cei mai mulți dintre noi — și nu rareori cei mai buni dintre noi — ne complacem fără să ne dăm prea limpede seama, când viața ne vine ca o mănășă, adică exact pe măsura rolului ce socotim că ni s'a distribuit în comedia vieții. Așa s'a întâmplat cu Ibsen ajuns Domnul Ibsen, adică un personaj foarte grav și țepăn de corect, care umbra cu ogînda în fundul jobenului, ca nu cumva posteritatea să-l surprindă în neglijență și să-i judece teatrul după pieptănătura favoriților. Așa s'a întâmplat cu Chateaubriand, care a năzuit să fie încă dela zenitul biografiei „tel qu'en lui-même...” — vorba d-lui Maurois — adică pentru uzul posterității. (Ați ghicit, desigur, că ultimul capitol poartă ca titlu — admirabil „point d'orgue” pentru un efect final — începutul celebrului — vai! — vers al lui Mallarmé, prescurtat cu puncte-puncte....)

Pe timpul ambasadei la Roma, în 1826, herborizând în preajma mormântului Ceciliei Metella, Chateaubriand notează această propoziție melancolică, făcută parcă anume să smulgă aplauzele unui public nevăzut: „Poate că voi restitui lutul meu pământului, în schimbul statuii pe care mi-o va da”. Statuia gloriei lui viitoare

și-a modelat-o singur, toată viața, cu o pasiune de natura obsesiei, care ne umple de nedumerire pe noi, oameni ai veacului douăzeci. Îl vedeți pe Rimbard, de pildă, supraveghindu-și editarea operei în versiune definitivă? După renunțarea poetului „Luminărilor” la beneficiile rentei biografice a celebrității, sonorele „jurăminte de fidelitate” ale lui Chateaubriand față de ceea ce înțelegem lesne că în fond era doar proiectarea propriei lui reprezentări despre sine, au un aer de velutate, care le face să dateze. Când, după îngonirea lui Carol X, Chateaubriand, urcându-se la tribuna Camerei Părilor, refuză să jure credință noului rege Ludovic-Filip, sub cuvânt că recunoaște nenorocirii orice fel de putere „afară de aceea de a mă deslega de jurămintele mele de fidelitate” (pentru Bourboni), adăogă aceste vorbe care nu mai lasă nici o îndoială despre puterea de obsesie a preocupărilor lui autobiografice: „Mai trebuie și să-mi fac viața uniformă”.

Rendre ma vie uniforme i-a fost refuzul favorit. În complexitatea contradictorie a ființei lui lăuntrice, uniformitatea posibilă a vieții îi apărea ca o făgăduială de împăciuire și calm, singura purtătoare a unui înțeles de autentică demnitate.

„Totul în el a fost contradicție, lupte dureroase alternanțe, sfâșieri, scrie biograful său. A avut dragostea de libertate și gustul autorității, ambiția puterii și sentimentul neantului, respectul temător pentru căsătorie și dorința de aventură. A dispreguit acțiunea și a voit triumfurile pe care ea le procură, a dispreguit imaginația și în ea și-a găsit singurul refugiu, a unit melancolia cea mai neagră, cu o bucurie de copil și violența sentimentelor cu măreția expresiei”.

Liniștirea pe care a ajuns s'o cunoască în cele din urmă nu i-a dat-o viața reală ci felul cum și-a închisiput propria lui viață, pe care a zugrăvit-o în Memoriile de dincolo de mormânt, pentru viitorime. Conturele chipului real s'au mistuit în trăsăturile de legendă ale mitului chateaubriandesc. Ce frumos titlu pentru un „trăit” în atmosfera timpului când André Gide își publica „Intocarea fiului risipitor”. Chateaubriand, sau confiscarea vieții prin mit!...

MIHAI NICULESCU

Serghei Esenin

Spovedania unui derbedeu

Nu oricine știe să cânte, nu oricine,
Nu oricui îi este hărăzit, într'adevăr,
Să cadă ca un măr,
La picioarele străine.

Aceasta este marea spovedanie pe care mereu,
O face-un derbedeu.

Eu inadins umblu nepieptănat și cu capul gol,
Pe umeri ca o lampă de petrol.
Toamna desfrunzită a sufletelor noastre,
Imi place s'o lumineze în amurguri albastre.
Imi place când pietrele batjocurii spre mine prind să zboare,

Ca grindina vijeliilor cotropitoare.
Atunci mai vărtos cu mâinile eu strâng în răspăr,
Balonul clătinațor al zburlițului pâr.

Mi-a așa de bine să-mi amintesc atunci,
Fosnetul zăgăsit al arinului și iazul părăginit dintre lunci.
Că undeva trăiesc tata și mama, cu frunțile grele,
Care ar scuipa pe versurile mele,
Căroră le sunt drag cu trupul, ca ogorul, ca făneața,
Ca ploaia care primăvara îmboldește verdeața,
Ei v'ar străpunge cu furcile, fără a mai sta la gândit,
Pentru fiecare răcnet în mine avărlit.

Sărmani, sărmani țărani!
Desigur că v'ați făcut mai urăți acolo în locul de baștină,
Tot așa va temeți de Dumnezeu și de duhurile din mlaștină
O, dacă ați înțeleg
Că fiul vostru
E cel mai de seamă poet al Rusiei!
Pentru viața lui inimile nu vi s'au acoperit de bruma câmpiei,
Când picioarele desculțe și le bălăcea prin bălțile toamnei buimac?

Acum el poartă cilindru
Și pantofi de lac.

Dar în el dăinuiește firea aprigă de odinioară,
A ștrengarului dela țară.
Vacile de pe firmele măcelăriilor din orice parte,
Le salută de departe.
Și, întâlnindu-se cu birjarii din piețele goale,
Își amintește mirosul de bălegar al șesurilor natale.
Coadă fiecăruia cal ce 'n ham se 'ncruntă,
El e gata s'o poarte ca trena unei rochi de nuntă.

Mi-i drag locul unde m'am născut,
Iubesc nespuse de mult țara mea!

Deși tristetea sălciiilor ruginite stăruie peste ea.
Mi-s dragi răturile murdare ale porcilor, ca și 'n trecut,
Răchitele ca mâinile moaștelor,
Și în tăcerea nopții orăcăitul răsunător al broaștelor.

Sunt bolnav de amintirea vremii când eram copil,
Visez păcele și jilaveala serilor de April.
Arțarul nostru par'că s'a cinchit subt zvonul vâltorilor,
Să se încălzească la flăcările zorilor.
O, câte ouă de corb am furat și câți pui,
Cățărându-mă pe crengile lui.
Oare și astăzi o fi cu creștetul verde și plin de tumul?
Scoarța lui e tot așa de trainică cum era mai demult?

Dar tu, dragul meu,
Credinciosul meu căne tărcat?
De bătrânețe te-ai făcut tânguios, ai orbit, te-ai uscat
Și rătăcești prin ograda, bățându-ți coada atârnată.
Mirosul tău a uitat unde e ușa, unde e grajdul și unde vechea poiață.

O, cât mi-s de dragi toate aceste vedenii ce vin să mă 'ngâne,
Când șterpelind dela mama câte-o bucată de pâine,
Mușcam dintrânsa amândoi, pe rând,
Fără să ne fie greață unuia de altul, nicipând.

Eu sunt tot acelaș,
Cu inima sunt tot acelaș între anii grei.
Ca albastrelele în orz înfloresc pe față ochii mei.
Așternând rogojinele de aur ale versurilor din sânge scoase,
Aș vrea să vă spun lucruri duioase.

Noapte bună!
Vouă tuturor, noapte bună!
A trecut coasa prin iarba amurgului din zare,
Astăzi am chef să mă urc în picioare
Și de pe fereastră să stăpesc pe lună.

Lumina e albastră, lumina e-așa de albastră în cer și pe nori!
Sub albastrimea aceasta, zău, că nu ț-ar părea rău să mori.
Ei și ce dacă par

Cinicul care la spate și-agață un felinar?
Bătrânule, iubibile, deșelatul Pegas,
Am par'că nevoie de trupul tău molatec și gras?
Ca un meșter aspru în strădanii,
Eu am venit să cânt și să slăvesc guzganii.
Ca luna lui August, căpățana mea rebelă,
Vinul și-l varsă prin părul vălvoi.

Vreau să fiu o galbenă vântrelă,
La corabia în care azi plutim spre țărături noi.

traducere de GEORGE LESNEA

CRONICA

muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

ERNEST ANSERMET LA „FILARMONICA”

Arta dirijatului are în Ernest Ansermet, cunoscut muzician din Elveția franceză, un intransigent estel. Filtrajul mijloacelor d-sale de a mima muzică, dela pupitru, e făcut fără cea mai mică dintre concesii, tehnicele de impresionare a publicului și diferitelor „metode” de agitare decorativă, menite să stăjească mai mult efectelor de coregrafie dirijorală decât muzicele.

Ernest Ansermet este muzicianul de gust, curțur și conștiință, căruiu naturalitatea și bunul simț îi sunt nedespărțiți tovarăși.

Gestul de prisos, excesiv, violent, este fără apel, proscris. Vociferările instrumentale ale unor fortissimi revărsați peste limitele strict muzicale ale intensităților orchestrale, abuzul de contraste, declamatorismul, îi sunt cu desăvârșire străine. Iar plivită de toate aceste buruieni cotropitoare, muzica, tradusă de Ansermet, se umple de sens, vorbește simplu și pătrunzător, se desfășoară firească, sinceră, limpede, în nealburată logică. Prin această prohibite de mare noblete artistică, pot astfel străbate întregi și nedeformate, gândirea și simțimintele fiecărui autor, în fidelă reconstituire, primse și redade de mintea lucidă, de înțelegerea judicioasă adăncită și de organizația muzicală sigură a interpretului devotat operei de artă care este Ernest Ansermet.

Venirea acestui deosebit de valoros șef de orchestră, la „Filarmonica”, a putut

D-na Crino Katomiris

da tuturor cunoscătorilor o idee justă de posibilitățile d-sale superioare, ale căror consecințe în educarea unei orchestre strălucite ca „Orchestra symphonique de Paris”, se știe că au fost excepționale.

D. Ansermet a dirijat la „Filarmonica” o suită de Bach, o simfonie de Haydn, o foarte proptoc transcripție proprie a „Epigrafulor antice” de Debussy, strani și minunate evocări „bolero” de Ravel și în primă auditiie „Jeux de cartes”, muzică de balet de Igor Strawinsky.

Uneori prea răsfrată, toată capricios, de un „modernism” destul de moderat, formal, dar de o totală libertate de fond, „Jeux de cartes” e o ciudată expresie a personalității fără încetare reinnoită a marelui compozitor.

CONCERTUL SIMFONIC DE MUZICA GREACA

Societatea compozitorilor români n'a greșit, principial, când a invitat muzicieni greci la București, spre a ne face cunoscută muzica țării lor, principul de a contribui la lărgirea orizontului de informație muzicală al unei culturi, fiind în sine excelent.

Și, n'a greșit nici prin alegere, muzica greacă situându-se la un nivel artistic care face cinste popoului grec, intrunind o seamă de însușiri care-i pot permite să parcurgă legitim calea sud-cesului.

Un concert simfonic dirijat la „Filarmonica” de d. Filip Oeconomides, a făcut larg valabile aceste constatări la București, astfel cum le va fi făcut și le va mai face desigur și în alte capitale, spre lauda compoziției moderne grecești.

Au fost ascultate lucrări simfonice de viu interes, toate având drept trăsături comune condițiun de factură muzicală martore ale unui meșteșug compozitoric serios și consistent. Cele mai multe au afirmat și un vădit caracter național, impregnate de atrăgătoare și sugestivă culoare specifică.

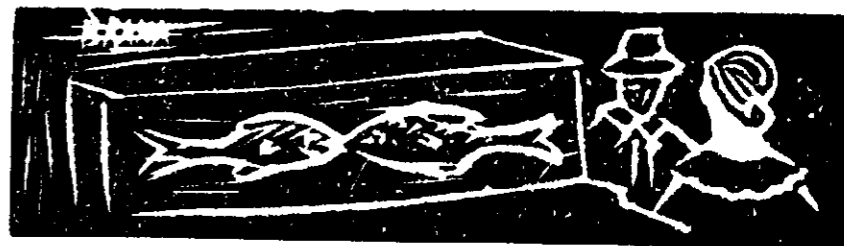
Solistele concertului și-au atras un succes general. D-na Crino Katomiris este o pianistă dotată cu armonioasă muzicalitate, mecanism mlădios și clar și capacitate artistică sigură în mijlocul celor mai compacte dificultăți de execuțiune.

Cât despre d-na Nausicaa Galanos, d-sa este neîndoios că cântăreata de profundă sensibilitate și expansiune emotivă rară. Patetismul străbătător al interpretărilor d-sale s'a unit unei arte vocale delicate nuanțate, punând întm în valoare, mulțumită în acelaș timp și calităților naturale ferice ale glasului, fiecare din melodiile concertului. D-na Galanos este o adevărată artistă.

Întreg succesul concertului s'a răsfărat și asupra dirijorului, d. Oeconomides, a cărui energie bine distribuită, avântată convingere și cald temperament muzical, au susținut un hotărât aport bunei realizări a concertului.

F R A G M E N T

de G. MOISIL

— Licas și Bilitis găseau că nu există nimic mai înțelept în viață, decât să se plimbe ore întregi împreună.

Pierdeau seri și dimineți hoinărind pe aceleași drumuri — acum cunoscute până în cele mai mici amănunte — sorbind oxigenul parfumat al acelorși plante bizare, atingând ușor — par'că în zbor — același nisip fin.

Dar dragostea posedă acea putere magică de a trece în forme și înfățișări mereu noi, lucruri și situații, care până atunci ne apăreau nespuse de uniforme și de monotone.

Căzuseră victimă unul celuilalt.

Corpul svelt și transparent al lui Licas, înfățișarea lui de mascul obraznic și simpatic, o cuceriseră pe Bilitis definitiv. În timp ce el o dorea de adăpost și nejustificat.

Provizoriu desfășuraseră noțiunea de timp ca neinteresantă.

În universul hotărât lor, era atât de limpede că nu pot să existe decât ei doi; și totuși rămânea teama neîncrederii care stăvilea bietului june tot elanul inițiativelor.

Pe când ea, timidă și virgină nu îndrăznea să formuleze ceea ce îi apărea — fără îndoială — mult mai lămurit și mai precis decât lui.

Până în seara fantastică; seara în care purpura luminii părea că aduce din adâncurile insondabile o colorată chemare, seara în care luciul apei era mai corect ca niciodată, umbra plantelor mai prelungă și mai tainică și dragostea unuia către celălalt mai fierbinte.

Licas nu îndrăznea să-și privească iubita în ochi, ci deocamdată o contempla oglinzită în apă.

Era frumoasă Bilitis. Ochii mari și plini de dorință, gura cărnășă și senzuală, dar mai ales pielea de o frăgezime neînălțată purtând în undulările ei reflexele irizate ale sidefului și transparența violetă a ametistului, îi aprindeau în avânturi uriașe, cănduri și intenții până atunci doar sfios bănuite, neclarificate.

Privirea i se pierdea în adâncul apei, către tărâmul celălalt, fără îndoială tot atât de imens, de divers și de nepătruns în tălcurile lui ca și cel de dincoace de suprafața apei.

Problema existenței sale, a sensului vieții lui.

Întrebări filosofice, întrebări adolescente, atât de adeseori puse, niciodată rezolvate.

Poate dincolo... în lumea de dincolo de luciul apei, poate acolo să existe fericirea.

Dar în seara asta lucrurile și rosturile lor par'că apar altfel. Este seara fantastică.

— Bilitis! Bilitis era adărit de el. Și asta însemna fericire. Clipa actuală era atât de gigantică și de grea de înțelesuri, încât avea impresia că asistă la o revizuire a creației lumii.

— Bilitis!

Li căută din nou chipul reflectat în apă.

De data asta privirile lor se întâlniră involuntar.

Atâtă dulcețea, atâtă prietenie și încredere nu reușise încă să cuprindă în ochii ei niciodată. Amândoi se simțeau așa de înțărțiți, de dilatați, încât li se părea că oglinzirea e vrăjită. S'au privit atunci în ochi, pentru verificare.

Bilitis a fluturat ușor din pleoape și apoi s'a îndepărtat.

A început să danseze un dans străniu, un dans pe care nu o învățase nimeni, pe care nu-l mai dansase niciodată.

Dar în contrapunctul jocului încordării și relaxării mușchilor, ca și în geometria frezantului trupului, se deslușea sprâjinul revelator al unui zeu propice, cu zâmbet matern și cu chipul brădat de nenumărate linii adânci, sinteză a trăsăturilor tuturor strămoșilor ei.

În replică, ființa lui Licas pornită într'un vijelios crescând, devine o revărsare vitală, un fluviu primăvărat punit în aventură, descriind un dans sălbatic și orb.

Jocul său se asociază undulărilor lui Bilitis, amândoi modulând voiele către o armonie comună, izbucnind în cele din urmă într'un acord total, glorios și polidimensional, icona perfectiei lor complimentarității...

Anton, transportat de reușita ultimei fraze, făcu o mică pauză, pentru ca efectul ei să nu fie absorbit de cuvintele cari ar fi urmat, ci să se desfășoare pe ndelete.

Aprinse în grabă o țigară, având grija ca mâna stângă care se rezema pe fotoliul Rafiile — după folosirea brichetei, să o așeze ceva mai aproape de dânsa.

Rafiila se mulțumi doar să filtreze prin plasa albăstră a genelor o privire mai caldă și mai francă. Încurajat, Anton continuă mai puțin liric dar mai sigur:

— Dragostea lor a fost binecuvântată. Bilitis se simțea tot mai mândră, recunoscând în dezvoltarea ei asimetrică împlinirea datoriei către specie. Și cum amândoi erau persoane cumsecade, în timp legal Licas deveni tată.

(În seara aceea trebuie să-și spun că a fost o bucurie de nedescris. S'a închinat un păhărel de cognac în sănătatea părinților și a moștenitorilor și s'a dansat și petrecut până în zori).

Dar nicăiri mulțumirea și pacea nu obișnuiesc

să poposească prea mult. Curând după „botezul” micușilor, a intrat un duh rău în înțelegerea și dragostea de până atunci. Vagabonda din ce în ce mai rar. Și se părea că simțeau mai multă plăcere să-și croiască fiecare drumul său, decât să se lase furați de farmecul călăuză al iubirii lor.

Toate încercările lui Licas erau zadarnice, Bilitis nu mai era cea dinainte.

Și dacă și acum îl privea cu drag, nu era decât o privire camaradă, amicală.

Zadarnic, în tăcerea lui sfâșietoare căuta să-și dea a înțelegere că el e tot cel dinainte. Chiar mai mult, tatăl copiilor ei. Il întâmpina o privire din ce în ce mai rece și mai goală.

Bilitis herboriza de una singură sau se juca în nisip, scriind cuvinte neînțelese și trecătoare. El, plin de durere și rușine, se refugiase într'un colț singular, la umbra unui imens bloc de piatră, acoperit cu o vegetație discretă. Privea în tihnă către lumea lui, către iubita lui și către el însuși. Nu putea nicicum să înțeleagă cum Bilitis, cu care dansase dansul primăverii, Bilitis în care își pusese toate nădejzile lui, e tot una cu ființa care acum nu-l mai recunștea. Ce totală deosebire între cea de atunci și cea de acum. Și-o recunștea plâpândă, fragilă,

deplasându-se cu mișcări lente și molatece, legându-și șoldurile de femelă. Câtă gingășie în gesturi!

Dafnia ei cea de toate zilele par'că nici nu o atingea cu buzele, ci o aspira cum aspiri un parfum. Acum? S'a dezvoltat în ea o masculinitate nebănuită. Mișcări iuți, spontaneitate în mușchi, ochii așeri ca de pradă. Și forma trupului s'a schimbat. Șoldurile s'au topit, silueta s'a alungit, în fine o transformare totală. Un foșnet dens îl întrerupsese. Bilitis trecu din nou pe lângă el, indiferentă și sigură. Licas o privi încăodată îngrozit. Iși dădu seama că totul e pierdut. Chiar dacă ea ar vrea, acum îi e imposibil să se mai întoarcă.

(Rafiila autoriză în colțul gurii un zâmbet ușor).

— Cu neputință. Blestemul rasei sale, de care se temuse atâtea vreme. De urgența căruia nopți întregi nu îndrăznise să se apropie de Bilitis, știind ce îl va aștepta.

Acum, în fiecare clipă vedea cum se împlinește. Privea grav și metafizic la soarta lui fără noroc, la dragostea lui pierdută, rostul sfărâmat, lumea cea de neînțeles.

Universul lui, universul lui curb, născocit par'că

Invinșii dragostei

de CAROL ANTON APOSTOLESCU

Câteva minute după ce „Kaiser Wilhelm” lansase torpila, comandantul Hans Ruge citea, la manometrul, cu brațele încrucișate, cifrele, pe care i le indica acul.

„Cincisprezece... doisprezece metri...”

Submarinul revenea la suprafață, să-și contemple, victorios, opera. Peste tot plutea o satisfacție decență, o bucurie discretă, o tresărire inexprimabilă a orgoliului, pe care mateloteii o priveau așa cum se cuvine, cu ochi de învingători, dar cu prezentimentul durerilor pe care le aprindeau, și al speranțelor pe care le curmau, independent de sentimentele lor. Înainte de a ieși la suprafață, „Kaiser Wilhelm” stopă motoarele, ca măsură de precauție. Dar nimic neobișnuit nu se auzea; marea era liniștită. Nici un șgomot, nicio mișcare, decât tremuratul valurilor. Comandantul Hans Ruge se aplecă pe lentila periscopului și privi. Sus, totul era calm. Prin tribord, insula Yet-so își profila masa ei cenușie, peste apele albastre. Ploaia continua să cadă mărunț și deasă. Amintirile îi fugeau prin minte, care de care mai mișcătoare, mai plastice: casa din Stettin, mica masă din hall, unde obișnuia altădată să povestească copilului — pe care ținea să-l împrietenească din vreme cu marea, să i-o infiltreze în sânge — călătoriile sale prin locuri minunate de ciudate și de atrăgătoare, cutia de țigări, lucrată în lemn de migdal, pe care o adusese din peregrinările sale, cafeaua și pasențele, pe care i le plătea Brigitte cu îmbrățișări pasionate, da! atâtea lucruri dragi, de care răboiul îl despărțise, le revădea mișcat, cu aceeași strângere de inimă cu care deplângă propria ta fericire. Dar înec, înec, imaginile care auzuseră în mintea lui o acuitate, care-l urmărise, se șterseră. Când deschise ochii, erau departe. Navigau sub cerul liber, în noaptea caldă și atât de senină, încât se vedea până departe în zare, iar marea era fără un val. Se întrebă cine dăduse comenzile și pentru că știa că nimeni altul decât el nu putuse face acest lucru, ar fi vrut să-și aducă aminte cum arătase, în momentele acelea, dar nimic, nicio reminiscență nu-l ajută. Simțea mai mult ca oricând, dorința să-și desmortească trupul, afară, sub cerul liber, să respire răcoarea nopții, ca în vremurile mai fericite. Ce frumoase erau nopțile în largul mărilor, ce bizar era parfumul acela moleșitor și fără nume, pe care briza îl aducea din pădurile coastelor asiatice, sau din livezile de flori, cu numiri simbolice, ale insulelor... Se gândi la răboi, la amaru de zile de când ducea viața asta, trudită și căinoasă, de șoarece al mărilor, și suspină adânc.

— O mină drept înainte! strigă deodată marinarul de veghe.

— La tribord, mină? spuse co-

mandantul Hans Ruge, tresărind. Ordinele sale erau mașinale, reci și precise.

— Slopați! Bara toată la stânga. Submarinul a stopat; cu mișcări tenace, se învârteste pe loc și-și urmează drumul. Pata neagră se șterge înec sub dansul valurilor și umbrelor nopții.

— O mină ruptă de ape! făcu sec, secundul Franck.

— Desigur, Franck. Furtuna a fost eri o frumusețe, nu altceva. Ce mai valuri de uragan, în mările astea fără fund!

Comandantul plecă admirativ din limbă și-l băbu ușor pe umăr.

— Al dracului noroc, Franck. De doi ani și mai bine să n'ai o leacă

de răgaz, departe de țară, de ai tăi. Păcat că nu mă pricep, cel puțin, să scriu. Ar fi niște romane ca în basm. Premiul Nobel pentru literatură. Conrad, Farrère, Touchard, Green, ca să nu-ți vorbească decât de autorii care-ți plac, n'ar fi nimic în comparație cu ce-am face noi. Noi trăim viața, pe care ei o construiesc din nimic, din imaginație și care, natural, e falsă, pentru că nu e smulșă din realitate, deși majoritatea cetitorilor o găsec verosimilă; dar aceștia n'au idee de mare, decât în măsura în care și noi suntem savanți în filologie, sau în preistorie. Iți dai seama ce înseamnă lucrul asta?

— Evident, e regretabil, dar oricum, e treaba lor, nu ne privește pe noi; și odată ce lumea îi acceptă, trebuie că nu-s de lepădat.

— Ce?... Ce spui...? — Mă mărginesc numai să am o părere, domnule comandant.

— Bine, dar dumneata fii parte unor cabotini, care n'au văzut ceea ce scriu decât pe bordul unui pa-chebot, sau în imaginația lor bo-năvicioasă, care vor să mistifice publicul și se înșală, mai întâi, pe ei înșiși? Haida, de, astăseară nu ești bine dispus! bo:borosi, el, cu ciudă.

Conversația cu secundul Franck iritase spiritul comandantului Hans Ruge. Se ridică și ieși pe punte. Vântul se desțelase și milioane de stele unele mari și strălucitoare, altele de-abia perceptibile și inghesuite de păreau o bandă albicioasă, cu care poceau pe cer. Marinarul de quart adulmea întinsul apelor. Coman-

dantul Hans Ruge se opri o clipă, cașicând ar fi voit să-l întrebe ceva, dar își continuă plimbarea dealungul podiștei, fără să-i fi adresat un cuvânt. Se lipi de capota de oțel a chioșcului de cart și exploră vasul. În lumina lividă a nopții, carapacea verzilie a submarinului lua forme apocaliptice, de monstru marin. Piese de 57, cu gurile întinse, în așteptare, suprapuneau impresiei o notă de tristețe. Două păsări de pradă, cocoțate pe spinarea unui animal, care-și adulmeacă victimele, după mirosul cald al sângelui. Cu cascheta dată pe ceafă, aspira aerul sărat și tare al mărilor, și atât de înviorător, încât îl simțea cum îi desmortește, cum pătrunde într'insul ca o viață nouă. Cobori, cu greu, de pe podișcă, la postul său, la datorie, incredintat că un comandant își poate permite mai puțină libertate, decât oricare din mateloteii săi, și se închise în cabina sa de veghe, în timp ce regretele și miile de amintiri, pe care sensibilitatea lui le trezea, îl asediau și-l răscoleau. Se uită la ceas. Erau orele două trecute și atmosfera i se părea turburată, de nesuportat. Se așeză pe bancheta sa și verifică acele cadranelor. Totul era regulat, în funcționarea mașinilor. Cu opt noduri pe oră, spera să atingă uscatul la crăpatul zilei. Tăcut, comandantul își recapitula misiunea. Încă un transport de trupe, pe care avea să-l împiedece să-și continue drumul. Alte victime, alte dureri. În acest moment, T. F. F. sbărnați și telegrafistul transerise, pentru șeful său. „Transportul amănă. Continuați drumul. Supravegheați coastele, până la noi ordine. Confirmați primirea”.

Comandantul zâmbi. Un zâmbet șters, incolor, care vorbea prea mult, sau nimic. Se gândi, cu amarăciune. „Mai plimbați-vă. Amănați seufundarea convoiului câteva clipe, dar nu neglijați ceea ce vă plecă incidental”. Cam acest lucru voia să spună telegrama. O revoltă surdă îl cuprinsese. Răboiul asta era fără sfârșit. O viață-ratată. Și-l stăpâni un desgușt fără fund, o ură imensă pentru toți, pentru viața care nu mai era decât o meserie în slujba morții.

T. F. F. puncta din nou și operatorul transcrie: „Semnalat escadră inamică în largul arhipelagului Babuyan. Introvabile șef de escadrilă. Avizăm în caz de atac. Continuați drumul”.

„Atențiune. Submarinul 06 descoperit și confundat, la șapte mii de Yet-so. Confirmați primirea”.

— Asta e tot? întrebă comandantul.

— Tot, domnule comandant. Mesagiul a fost lansat de pe bordul lui „Prinzess Anna”, de comandorul Huntz.

(Urmare în pag. 7).

Cronica ideilor

ANTON DUMITRIU: Bazele filosofice ale științei (II)

Pentru ca să devină posibilă enunțarea legilor științifice, savantul studiază natura nu așa cum este ea, adică într-o indisolubilă evoluție și continuitate intrinsecă, dar o descompune în fapte izolate.

Am văzut însă că prin acest procedeu, impus de exigența psihologică de a simplifica, omul de știință scapă de sub observație nu numai esențialitatea lucrurilor, adică legăturile, tendințele cauzale dintre fapte, dar chiar o imensă parte de material, multe, foarte multe fapte.

Având a stabili o lege științifică, ci selectează în munca lui anume acele fapte care convin gândului ori tezei pe care trebuie să o stabilească. Pentru a ajunge la simplificări, cărora le dăm titlul de legi, eliminăm cercetările și stările care deși face parte tot din prezentul material faptic, deci demn de a fi luat în seamă, totuși contrazic eficiența formală reclamată de legea științifică.

Plecând dela fapte, adică dela entități particulare, nu putem obține decât legi particulare, adică fără putere de aplicabilitate generală, absolută.

Cealce ar părea că sdruncină însă punctul de vedere metafizic pe care autorul acestei lucrări ca să-l dovedească la baza științei, este principiul prezentei fenomenelor, afirmat de legile științifice. Într-adevăr, dacă este adevărat că legile științifice nu pot reține esențialul, adică evoluția universală a fenomenului, cum se explică totuși că ele prevăd, uneori cu uimtoare precizie, cealce se va întâmpla în viitor?

Cum vom putea răspunde obiecțiunii că prezivziunea științifică nu are nimic de a face cu psihologia savantului, ea fiind fatală și necesară, cel puțin în măsura limitată a fenomenului la care se aplică?

Reichenbach observă de altfel că, lipsită de orice metafizică, știința își are valabilitatea ei numai în puterea de a prevedea evenimentele viitoare.

Mai întâi că prezivziunea științifică va avea să sufere aceeași infirmitate ca legile științei. Anume că nu poate pretinde nimic de absolut și de etern, pentru că nu-i făcută să cuprindă nici totalitatea faptelor și nici legătura esențială dintre acestea. Pentru a putea cunoaște și deci prevedea viitorul cu certitudine deplină, este elementar ca să putem cunoaște în prealabil întreg prezentul, prezentul complet. De acest lucru și-a dat seama Laplace atunci când a postulat pentru omul de știință o inteligență atotcuprinzătoare, o supra-inteligență, careia să nu-i scape nici unul din faptele unui interval de timp, care să le aibă în seamă pe toate. „O prezivziune științifică încearcă să fie o extrapolare a unui interval cercetat experimental” scrie d. Dumitriu (pag. 122).

Ori, acest lucru nu se întâmplă. Supra-inteligența atotcuprinzătoare recla-

mată de Laplace nu este omeneste posibilă, în plus, aspectele supreme ale unui fenomen asupra cărora s'au emis prezivziuni științifice, prea adesea nu sunt de natura prezentului, ele se descoperă ori se adaogă mai târziu, foarte târziu și întâmplător, și niciodată în întregime, astfel încât să îndreptățesc absolută lui cunoaștere.

Eddington, citat de d. Dumitriu, confirmă cu firească sinceritate acest adevăr în cunoscuta lui lucrare „Nouveaux sentiers de la science”: „Alături de superinteligenta imaginată de Laplace, pentru care nimic nu ar fi nesigur, luă loc o inteligență pentru care nimic nu ar fi sigur, dar anumite lucruri excesiv de probabile...”

Varianta fenomenului, fără să intereseze dacă se face în săburi „foarte lente” ori evoluează în schimbări bruște, este certă și continuă. D. Dumitriu remarcă judicios: „Știința se găsește în fața evoluției universului cu care nu poate avea decât un punct de contact, — prezentul” (pag. 123). Prezentul acela necomplet, din care s'au selectat doar parțiale aspecte, lipsit de legătura cu esențialitatea ultimă a fenomenului din care a fost smulși! Viitorul pe care îl prevede un asemenea prezent fenomenal (singurul posibil omului!), evident că nu poate fi decât pe măsura imperfecțiunii acestuia. Deaceia mai toate legile științifice suferă rețușeri curente, din necesitatea de a pune de acord prezentul actual cu aceea care a devenit trecut și care a promovat, a prevăzut o lege, fără putință de lungă și generală aplicabilitate. Ce mai rămâne din valabilitatea științifică și obiectivă a unei legi, din moment ce ea se modifică încontinuu, potrivit descoperirii unor noi fapte din aceeași categorie fenomenală, care vin să atenueze imperfecțiunea legilor, fără ca să izbutească vreodată în total? Prin urmare, noi, permanente, reale, nu sunt decât faptele, care sunt „certe prin definiție”. Ceeace moare sunt teoriile, adică știința, ceea ce trăește sunt faptele, adică observațiile empirice” (Bazele fil., pag. 223).

Spatiu nu ne îngăduie să ne ocupăm de unele capitole fundamentale ale cărții. Iată-ne obligați să venim la întrebarea ultimă: De ce ne ocupăm totuși de teorii? De ce facem știință? „Ar trebui să ne întrebăm nu ce este ci pentru ce facem știință” (pg. 228). Răspunsul este elementar: facem știință ca și filosofii, indemnând de acele întime exigențe psihologice care ne poruncesc să schimbăm ceva din nepuțința noastră omenească. A putea, înseamnă a fi, a firmă cu destulă profunzime d. Anton Dumitriu, adevărind prin aceasta faptul că omul este o existență metafizică, un centru fenomenal.

Așa cum credea Aristotel: poate că undeva, departe, a fi și a ști să fie unul și același lucru.

MIRCEA MATESCU

*) Vd. Ed. le Roy, „Science et Philosophie”.

In vacanță, spre Ismail

de SERAFIM CADAN

— Liudmila, nu pleca! Te rog. Mă îndușurea trenul acesta negru. Mi te fură! Până aci a fost cum a fost; credem că totul este doar o glumă. Acum văd că s'ar sfârși. Pleci. Mă înșelam; speram că te vei răsuși; că toată pregătirea este un truc răutăcios și la gară îți vei spune, așa cum numai tu știi să spui, Liudmila: „Vania, te-am dus”. Hai acasă! Nu! Tu mă părăsești.

Tânărul mlădios, așezat hotărât în fața treptelor trenului, revărsa din ochii lui buni, de un negru catifelat, toropeala caldă a unei dragoste nestăpânite, asupra fapturii micuțe, gingașe, cu ochi albaștri, cari sorb fiudul privirii lui.

— Vania, Vania, fiu cumințe! Ne privește lumea. Nu mă opru. Aceste cinci zile vor trece repede. Să fii și tu singur; să te plimbi cu fete...

— Ești rea! Căci tânăru, trist, din cap. Ești rea! Sărbătorile Crăciunului țără line vor fi un chin. De ce mă pui la încercare? Pentru ce întinzi coarda? Vrei înadins să vezi pe un bărbat cât de mult suferă din cauza ta? Știi bine că pentru mine a murit tot ce a fost femeie, odată cu lozodna noastră.

— Răsfățatul! Iubitul! Țiu, știu. Nu te supăra, dar, trebuie. Știu explicit de atâtea ori. Doar nu ne despărțim pentru o veșnicie. Tu ești înțelept. Cunoști bine scopul plecării mele. Hai, că-ți spun încă odată. Ei, nu, nu te bușufia! „Găză pituică” cât un ou n'ai văzut păsând un bou?” Cui spunei așa, Vania? Nu suni eu găza ta cea pituică? Nu mă ascund eu la pieptul tău de uriaș?

Fata pune mâinile în solduri și-și impune, răzând, o figură serioasă, gravă, imitând, probabil, momentele de voinicie ale tânăruului.

El se străduște zadarnic să nu cedeze acestei dragălașenii cuceritoare și începe să rădă.

— Găzușia mea, găză! Mă faci să răd când îmi vine să plâng de neceaz. Ismail! Ismail! Ce te atrage atâtea? Incep să bănuș că este cineva la mijloc. Nu! Nu te las! Îți iau geamantanul și merg acasă! Înșelă-mă, te rog, e primul nostru Crăciun de lozodnică proaspăt și, uite, parca ceva îmi spune să te opresc. Simt că voiu înnebuni în lipsa ta. Să mă audă careva cât pererez, aici, ar bănuș că sunt un gelos țără perche. Mie rușine și mie să mă port atât de școlărește, dar sunt sincer și, deci, nu de condamnă. Pentru mine o zi țără tine înseamnă nervi sdruncinați, semn dus și înșelarea totală a tocului.

— Vania, găza pleacă! A! Uite s'a dat semnalul! Stai, Vania, dă-mi geamantanul!

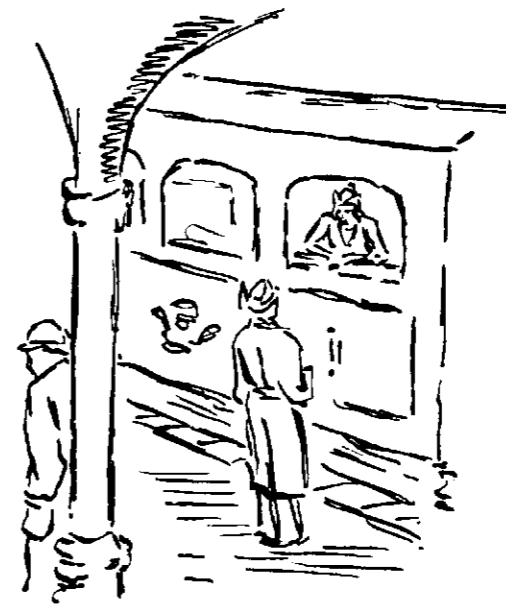
Fata prinde valiza și, în timp ce tânăru rădăcește, aiurit, cu ochii după locomotivă, buzele ei moi îi cuprind gura într'o sărutare pătimășă, ameșitoare, nu-l lasă să se desmeticească, iar când se trezește, ea s'a suș în vagon, e la geam și-și face bezele.

— Liudmila, șoptește el mustărând-o

din ochi. Ii arată prin gesturi că de îndată se va arunca sub roțile mașinii și ea va trece spre Ismail peste corpul lui sfâșiat.

Fata răde cu groșie, face semn că nu are voie, e păcat, pedepșește Dumnezeu și arată la cer. Ridică sus cinci degete și-și arată prin mișcări să vină s'o întâmpine în acelaș loc, după atâtea zile.

Trenul se opintește, găfăie, tușește răsunător, învinge niște stavile nevăzute și începe să se scurgă pe șine ca o pomglică uriașă, cenușie, înghițită bucată cu bucată de întunerecul lacom.

Liudmila nu-și deslipește ochii de pe chipul lozodnicului. Îl străpunge. Îl stăruște, îl cheamă în sufletul ei, să-l cuprindă întreg, întocmai, pentru prea lungul răzlog de cinci zile al despărțirii.

El s'a descoperit, stă închis, sobru, o stăncă neclintită; fuge, înainte, cu gara, cu stălpii, se pierde printre lumini, două e el cât o găză, un punct și dispăre.

Ea se desprinde dela geam, cu lacrimi pitite între gene, cu noduri rebele în gât.

Se înfundă scribulită într'un colț, dar nu uită să-și lase mâna nepăsător, pe genunchi, ca toată lumea să vadă înelul lui de lozodnic de pe deget.

În ochi i s'au culbărit toate vâpăile dragostei împărțite. Îl iubește, atâtea, pe Vania! El nici nu bănuș cât curaj, stoicism și abnegație a pus ea ca să poată pleca. O adevărată jertă. Cinci zile departe de el sunt mai lungi decât însăși viața! Să nu-l vadă, să nu-i vorbească, să nu-l sărute, care poate el înțelege cât de aspră e această pedepșă? El o amenințase că se va arunca sub roțile trenului, iar ea abia se stăpânește să nu tragă semnalul de alarmă și să nu țipe s'o ducă înapoi, pentru că nu știe dacă va putea să reziste dorinței de a șări pe geam. Totuși trebuie să se liniștească. Trebuie. Aceste cinci zile sunt ale părinților. E prea crud să dormi și să te bucuri de fericirea ta egoistă când ei trăiesc numai pentru ea, pentru Liudmila, unicul lor copil. Patru ani. Atâtea vreme nu i-a văzut. Nu merge. E sălbăticie. Slușca, Facultatea, au fost multe cauze de opreliște. Acum le va arăta fotografia lui și... înelul.

Îl admira fericită, cu sclipiri senine în ochi.

Biata mămișică e supărată pe drept. Scrisoarea ei a fost atât de îndușoacăre și de tristă! Că dacă lășia, odorul lor drag, nu s'ar plitisi cu ei, doi oameni bătrâni, și dacă ar vrea să se repeadă la Ismail să le mângăie ochii, le-ar face o bucurie mare; că ei i-au făcut și un pomuleț de Crăciun, ca atunci când ea era cât un degetar și le va fi tare urât pe lângă el, singuri; că tata e rău cu inima lui, vrea s'o vadă, să-i dea binecuvântarea lui, că nu știe dacă va apuca primăvara...

Un vâș negru se așterne în inima ei peste tot ce a fost iubire, vis, fericire și roua lacrimilor răscare din colțurile ochilor.

— Deducuta de ce lăcrămează? e curios să știe un domn spătos, cu figură prietenoasă, deschisă.

Ea revine, ușor, din gânduri, se desprinde din tulburări și până să-l privească pe cel din față, cu întrebarea, crucește sovător ochii în jur. Cine a mai văzut-o plângând? Nici n'a observat, până acum, cu cine se află în vagon.

Alături vede pe un locotenent. Chipeș, îndrăzneț, trăsături nobile, cinstite.

Surăde, ascuns, în sine șca că Vania zăruș-l atât de aproape pe lângă ea s'ar fi necăjit. El însă nu o interesează cu toată ochiada-i fătășă și galeșă. Colo un bătrân, fără picior, cu decorații, barbă, mustăți albe, de parcă ar fi tatăl ei. Și o doamnă slăbușă, speriată, cu un țânc cumințe. Se fericit și ocrotitor îl legașă în brațe! Așa va fi și ea în curând. Se roșește, ochii se umplu de o mulțumire nouă, necunoscută, se întoarce spre cel care o întrebă și răspunde cu încredere:

— Domnul meu, am plâș de fericire!

— Hai! să-ți fie, dudușă! o mândrie de fată ca matalce cum să fie altfel! întărește el, sigur, mângăuș-o părintești din ochi.

Acest ton o dispune, o încălește, o farmacă. O amină o undă de prietenie pentru el, și, o îndemnă să-l prețuiască, să fie familiară, să încline spre destălmuir.

— Aici ceva?

— Nimic. E sărăcuță!

— Luște pe deget.

— Ia-l, e inel.

— Se ține tare.

— Rupe-l.

Printre gemetele feroce ale rătăcelor, a hărășit ceva slab. Degetul cu verigheta Liudmillei a rămas în mâna diavolului de om.

— Da, domnule, sunt fericită; ard de nerăbdare să ajung mai repede acasă.

— Unde mergi, matalce, dudușă?

— La Ismail. Am doi bătrâni scumpi care mă doresc. Nu m'au văzut de multă vreme și va fi o înșeninare, să mă aibă de sărbători între ei. Am terminat studiile, am slujbă și acum o săptămână m'am logodit. Iată și verigheta, aici, pe deget, termină ea mândră și-și întinde mâna orgolioș, cu grație, spre a-l convinge că totul este așa cum spusese.

Domnul contemplă în tăcere degetele gingașe, mici, pufoase, cari par imaginea sufletului ei alb și curat, pălpând de dragoste și grijă pentru părinți și lozodnic.

Pe buzele lui se aprinde un surâș firaș, ca o tresărire, un surâș parca din trecut, din amintiri colbăite. Parcă vrea să spună că odată a cunoscut și el aceste sentimente de vrajă, dor și speranță. Fața lui rotundă se schimbă, revine și apare toată, înnotând în a dăncă bunătaie, iar ochii se limpezesc, se mătesc, încrețiturile dispar din jurul lor și se înveslesc, tineri și senini.

— Gicicuta e mănușita matalce, dudușă, parc'ar fi a nevăstucii mele!

— Sunteți înșurat? Ce bine-mi pare!

Locotenentul de alături surăde ironic. Ea se rușinează de purtarea-i copilărească și se retrage, serioasă și cumințe în colțul ei.

Domnul din față n'a observat nimic și continuă să vorbească răscolit în sentimente.

— Da, dudușă dragă, doi de unsprezece ani înșurat. Am și fi copilași. Stai, acușca, îți arăt și pozele lor.

Liudmila privește turburată cu un simțământ duios de viitoare mamă, la două hotcuri mirate, bocănoase, tinându-se de mână.

Îi încopoiază, timid, respectuos, fotografia, ca pe un lucru despre care nu se poate vorbi, ci se cade să păstrezi o pietate religioasă.

Domnul pune cu grijă pozele la loc, ascunde portofelul și se pierde cu ochii pe geam.

Liudmila se învâlușe într'o tăcere ciudată, plină. Este năpădită de sentimente noi, copleșită de gânduri învâlmășite.

E adânc mulțumită că se apropie de părinți. Se umple de o recunoștință necunoscută pentru sărbătorile Crăciunului. Zile minunate, când în fiecare cămin se naște, împreună cu Mântuitorul, o bucurie voioasă, îmbătătoare, care rămâne pentru tot anul. În casă la ea acum e forțol; bătrânii gârboviți au înținerit de emoție și așează toate lucrurile la locul de cinstite. Se întrec în pregătiri și presupuneri. Umblă în vârfuri, culeg firițele de praf nezărit și sar la ușă la fiecare trosnet. Dragii mei! Și domnul cu care a vorbit cât de zorit e probabil, în sufletul lui să ajungă acasă, unde gășite ciripitoare ale copiilor nu mai tac de dor după tătuc. Și locotenentul e dorit, așteptat. Poate de părinți, ca și mine, poate de o fată. Este el cam mândru, dar e tânăru și draguș. Se iartă. Doamna cu copilul și ea, de sigur, prilejuște înșorări de nerăbdare cuiwa, departe. Bătrânul acesta, mucenic al neamului are și el un loșor unde nepoșii se ișesc pe poartă să vadă când va veni bunicul...

Trec ore multe, între visări înșoritoare și așpiri iepurești.

— Fre-că-șei! gângăvește, somnoros și plititit seful de tren, întredeschizând ușa compartimentului.

Trenul se oprește câteva minute, și în suile rămâne o senzație supărată de trăgănire.

Apoi, ca un drumeț silit să meargă tot înainte, trenul se desprinde de peron, începe speriat, pășit și tremurând, moșnește, o ia la galop pe cărăruia de fier.

Afară vântul se'năbușă, se chinușe, se prăbușește în gemul vagonului, dornic să pătrundă, iar ploaia ciocănește strident în pereți. Nu-l lasă! Nu-l lasă!

Câmpul se vede alb, înșeșat, pustiu și jalnic, cum sunt becurile vechi, pășite.

Decădă, într'o clipită mai scurtă decât începutul unui fulger: Liudmila deschide bruscă ochii. Toți dorm. La botul trenului se aude un bușuit cărăitor, necuprins de mintea omenească. E ca un spasm bălăngănit, de parcă două fiare preistorice s'ar fi înhățat din toate forțele. Pereții vagonului pomesc să se lădăre, să se spargă, să sară în lături. Liudmila are senzația că se prăvălește spre domnul din față...

Vagoane ciuntite, cadavre desarticulate cu scormonit pământul. Vântul se tănguș și urlă nebul. Înțunec, moarte.

Sunt doi. Vii. Oameni la înfășșare. Au inima lui Cain și sânge de căine turbat.

— Aici ceva?

— Nimic. E sărăcuță!

— Luște pe deget.

— Ia-l, e inel.

— Se ține tare.

— Rupe-l.

Printre gemetele feroce ale rătăcelor, a hărășit ceva slab. Degetul cu verigheta Liudmillei a rămas în mâna diavolului de om.

INFURUNTARE

de MIHAIL ZAPOROJET

Și tată-său îi „arăta”, cam des... Un paj'doi” se opru în stație, vâlcărindu-se de necheieturi, ca un moșneag reumatic — și debordă, ca un stomah de om sărac, un aliaș peștriș de pasageri mahalagi...

— Gataaa! — strigă taxatorul — și namila sură și cu vânăta! — ca un obraz de bătaș — se urni din loc, vătându-se din nou.

— Gataaa! — îl ingănă Tinel.

La colțul simigeriei lui Nea Ali, o jăvră lănită de foame cereșă din ochi vre-o umbră de covrig uscat, măcar din cel căzuș pe jos sau arși, — adulemecând mirosul cald și ispititor.

Tinel traversă strada. Tușuș buzele ca pentru sărut și-l strigă, repetând de câteva ori chemarea. Cănele îl privi blând — cum numai negrătoarele pot privi — și mișcă extremitatea cozii cu blana mănecată de moșile mizeriei. Cu o plăcere sadică, Tinel trase piciorul drept înapoi, îl înșepni și...

Animalul continua să se gudure, servil. Se căzneș să-și miște urechea bleagă, năclăită de supurație.

Tinel opru gestul proiectat. Un sentiment cald de miță — ca un coroiar al încălării de adineauri — îl cuprinse mima. Privi mai atent cănele. O, cât de mic el! Și ce mare-l el, Tinel! Se autostudie. Își privi pumnul, piciorul. Se îndușoș.

Tușuș buzele, și repetă din nou chemarea. Cănele se învioră a recunoștință. Se țări până la gheata branțuită a copilului, ștergându-l-o de praf, cu grunazul.

Tinel scotoci în buzunarele șorțului, scoase un leu și cumpără un covrig. Îl fărâmiță în palmă și începu să-l arunce, bucățele, cănelui. Animalul se culcă pe burtă și ronțăia de zor.

Traversă strada și-și văzu de drum. La colț se opru și privi îndărăt. Cănele rămase pe loc — și continua să ronțăie crâmpele de covrig. Îl strigă odată, de două ori...

— Hai, na! Vino 'ncoace!

Repetă chemarea.

Din capătul opus al străzii, „paj'doi”-ul se apropia fioros, ca un monstru apocaliptic. Cănele își rătăci privirea în direcția de

(Urmare în pag. 7-a)

— Nea Faaneeș! Nea Faaneeșee!... Dar larma citadină înghiiș strigățul strident de ajutor.

Cu rezerva ultimelor puteri, Tinel descleșă mâna care-l strângea urechea — și, s'arfulgerat de o idee salvatoare, lovi puternic cu piciorul — ca un resort — gamba îmbrăcată în ciorap cărpit a „adversarului”, doborându-l la pământ.

Cu priviri de vizeure scrută strada și o luă la fugă pe linia lui „saisp'ce”, în direcția casei. — strângând grijuluș, bub braț, ghiozdanul de carton presat, pătat de cerneală violetă.

Și depărtarea estompa încet, încet, — vâlcărește celui lovit.

— Ce alergi așa, Tinele? — îl opru Fane Muscalu, vardistul, spaima mahalalei dinamice și lesne „infamabile”, — care tocmai leșea dela „Doi berbeci” (vinuri din pivnițele „proprii”) — unde își luase obișnuita cinzeacă de „verde”.

Copilul, surprins de intervenția bruscă a protectorului invocat în primejdie, se opru. Rămase un moment mut. Privi, cu regret în ochi, pumnul vânoș — ca o reclamă comunistă — al lui nea Fane, ougetând la tardivitatea apariției celui chemat într'ajutor. Apoi, bălbăi precipitat:

— M'a... m'am bă-bătut cu unu'...

Vardistul îl luă de gușă cu degetele-l groase ca niște debreșini — și strângându-l mai-mai să țipe, zâmbi:

— Hm... El și?... Te-a bătat? Te-a bătat

ăla pe tine?

Apăsă, șiret, pe ultimul cuvânt.

Tinel, incurajat de gestul și tonul ocrotitor al gigantului, se înșenină. Trase ștercărește bascul pe sprânceana stângă, sparse cu măneca perla de sub nas, torcând fir de borangic, care se frânșe, — și înfingând arătă-orul pătat de cerneală în direcția buzunărășului stâng dela piept, — răspunse ferm:

— Pă mine? Pă mine să mă bată?! Hm!... Nea Fane zâmbi satisfăcut de siguranța și curajul p'odului dela mahală — și-l bătu prietenește pe umăr:

— Bravo, mă Tinele! Nu te lăsa!...

De câte ori n'a visat să ajungă ca nea

Fane? De câte ori n'a privit, cu răsuflarea întretăiată de admirație, efectele pumnilor vardistului, rezeșțiți în vre-un grup de cheflii încăerași? Cușit? Box? Păi, Nea Fane nu se teme de nimic! Nea Fane e... „Nea Fane”! Invincibilul, atotputernicul, supra-naturalul Nea Fane!...

Formule magice ca:

„Las'că te spui eu lu' Nea Fane”,

sau:

„Păi sunt prieten cu Nea Fane”,

— „Tăl-mă-ci-rea Vi-se-lor. Co-pright by Titu Eșanu”...

Intămăirea neașeptată cu vardistul și tonul blând și ocrotitor cu care acesta îi vorbeșe, îl liniștiră.

Plecă în pas leuș, cădelnițând cu ghiozdanul. Se opru în fața unei librării de mahală și privi absent cele câteva cărți îngăbenite din vitrină. Încercă să descifreze slova săracă a unui titlu. Silabisit:

— „Tăl-mă-ci-rea Vi-se-lor. Co-pright by Titu Eșanu”...

Mai reciti odată finalul, doar-doar s'o dumiri:

— „Cooo-prilght byyy”...

— Pă sfrantuzește trebuie să fie, — conchise el.

Se depărtă, scuturându-și grijuluș cu palma stângă, șorțul, dela „cultura” sură rămasă dela socul vitrinei. Nu-l prea încănta perspectiva refrenului trist (și bine „simțit”, uneori) al malcă-sil:

— „I

Considerații despre repertoriile teatrelor bucureștene **INFRUNTARE**

de VICTOR POPESCU

(Urmare din pag. 6-a)

Un mic răgaz între premiere, îl vom intrabuina făcând câteva observații pe marginea spectacolelor de teatru ale Capitalei. Nu avem în București prea multe teatre, așa încât totdeauna piesele ce se joacă au un caracter de unitate. Sunt legate între ele prin fire invizibile care le înmănunchiază. Putem totdeauna, aruncând o privire asupra lor, să ne dăm seama de tendința artistică a publicului. Sunt puține teatre și ele nu oferă spectacole variate, pentru toate gusturile, ci dimpotrivă, concentrează asupra gustului majorității.

Faptele acestea sunt însușiri formale. Ele îmbracă o comedie, care este comedie și fără ele. Comedia există anterior lor, venite numai în momentul montării, în vederea jocului. Este zadarnică întrebarea de spirit cănd numai ele au aportul comic. Confuzia între formele externe care îmbracă o comedie și comedia însăși, se observă astăzi aproape în toate piesele ce s'au jucat sau se mai joacă. În ceea ce privește drama, aci observațiile sunt mai aspre. Când vre-un teatru îndrăz-

cum câteva remarcabile premiere. Piesa d-lui Adrian Anstiu, — nu pot spune decât astfel traducerei d-sale — și altele mai de mult prezentate, au adus frumoase clipe amatorilor de spectacole bune.

Însăși, trebuie să spunem înainte de a termina, și câteva cuvinte despre teatrul Ligii Culturale.

În această mică sală, putem nu arareori, să găsim deosebite satisfacții. Repertoriul teatral intrat în clasicism sau pe cale de a intra, al acestui teatru, aduce un serviciu real celor cari doresc să se cultive și în domeniul teatrului eșalonat în vremuri trecute.

Față de aceste două din următoarele teatre, trebuie să avem mai

mult respect. Nivelul lor a rămas înalt.

În special teatrul Național, mulțumită posibilităților tehnice, infățișează totdeauna spectacolele bine puse la punct. Este trist însă, că de câte ori o piesă bună, eșită din comun, și nu o comedie sau ceva în genul acesta, se reprezintă, succesul îi este palid. Și reciproc.

Iar celelalte teatre, evitând probabil succese palide, renunță la piesele „bune” și concedes gustului publicului, spectacole simple, simpliste, inferioare.

Săliile în aceste cazuri sunt pline. Valuri de râs și de aplauze plutesc dela public la scenă, ducând cu ele trista realitate a unui nivel scăzut al gustului spectatorului.

unde venea chemarea, cercetă — și o opră asupra lui Tinel, recunoscându-l. Se ridică — și dădu să treacă strada.

Un strigăt frânt — ca de strună ruptă — și rămase, flasc, pe caidărâmul rostuit cu smoață. O dără de rubin topit se prelungea din gura întredeschisă — și lumina blândă a ochilor surprinși deschiși, pălea ca o încălțire de candelă, în zori.

Era atâta resemnare și atâta iertare în această ultimă scripire a ochilor de căine vagabond, încât Tinel, sosit în grabă, simți cum indulosarea i se adună nod în gât.

Făcându-și loc printre trecătorii cari se opreau un moment — și apoi se depărtau, scuiplând, — Tinel transportă cadavrul ca de plasticină aș animalului pe trotuar, îl lungi lângă rigolă — și rămase în reculegere. Ochii i-se umplură de lacrimi. Revolta îl urca sângele în obraji. Ar vrea să plângă, ar vrea să urle, să ia de piept — ca Nea Fane — pe toți și să-i izbească de ziduri, de caldarâm, de cer și de pământ...

Un autobuz se apropia în retur. Tinel ridică, amenințător, brațul cu pumnisorul strâns — ca un gigantic ac de gămălie, infipt într-o pernă-manechin — spre namila care se apropia — și, orbit de furie și de revoltă, — erou smult din fila 'ngălbenită de poveste, — se repezi să 'nfrunte botul goliat al monstrului de fier: — Am să vă omor pe toți... mama voastră de crimă...

Dar strigătul de-amenințare se frânse brusc...

Peste bordura mozaicată a trotuarului, destinul pusese o fundă sângerie: să nu-i fi de deochi...

Peste crăpătura de revoltă impietrită în neînflință căpsorului izbit de trotuar, cineva pusese o foale mototolită de gazetă...

...Pe undeva, la o răscruce de uliți, un cerșetor întindea într-una o mână vestedă, spre trecătorii veșnici grăbiți. Probabil ca să-i ghicească trecătorii viitoru 'n palmă...

MIHAIL ZAPOROJET

D-1 Dan Sireteanu

care obține un succes meritat, pe scena „Teatrului Ligii Culturale”, în rolul lui Othello.

nește să monteze o piesă de mare anvergură, cu o substanță profundă, face cea mai mare prostie. Este inutil să prezinți publicului un lucru serios. Nu-l apreciază.

În schimb vrea comedii ușoare unde să rădă cu hohote. Care să nu-i ceară vreo sfortare cerebrală, fiindcă funcția gândirii astăzi este un lucru prea complicat, lăsat de fiecare în sarcina altora. Efectele se văd peste tot de altfel.

Să i se prezinte comedii decl.

Teatrul Național, care totdeauna a dat dovadă de vigilență și pricoperire în alegerea pieselor bune, a încurajat și el genul comediei. Afară de câteva comedii cu succes de casă, stagiunea aceasta, ca să fim sinceri, ne-a prezentat până a-luri. Încă o secundă și încă una.

— Huntz... Huntz este la bord? Confirmăți recepția și transmiteți salutări.

Huntz... Prin mîntea lui Hans Ruge fugea trecutul, ca un soare... Potsdam... Berlin... viața din școala navală dela Kiel, aventurile lor nebunești și în urmă, după căsătorie, interminabilele partide de șah, sau pasionantele conversații în care se avântau în ceasurile de răgaz. Matelotul dela T.F.F. se strecură în compartiment și întinse, respectuos, mesajul.

— Altul și iar altul! mormăi Hans Ruge, cu aer plictisit.

Îl descifră, cu nasul în codurile amiralității: „Oder, pentru toți. Crucisorul inamic semnalat la capul Lingpo. Viteza cincisprezece noduri. Ruta probabilă Kiung-su”.

— Preparați lupta la tribord!, comandă el, cu glas clar.

Oamenii îndeplineau ordinul, în tăcere.

În acest timp, comandantul Hans Ruge nu-și mai ridica privirea de pe prisma periscopului. Crucisorul înainta cu toată viteza, și-și făcu socoteala că peste puțină vreme va trece la verticală. Și atunci... În ocular, vasul se profila legănat de vânt, în fața filmelor americane.

Flacăra vocii sale, clară, energică, sună comanda, cu oportunitate. Văzu totul, cu sânge rece, fără să mormure un cuvânt, fără să tresară. Acolo, departe, explozia se întâmplase așa cum o prevăzuse, violentă. Distrugătoare. Distingea turtelele crucisorului înclinându-se, puțin câte puțin, prova ridicată în vânt și deodată, totul dispără, ca și când cineva l-ar fi atras într-o prăpastie fără fund.

„Nouăsprezece! socoti, ca pentru sine Hans Ruge. A nouăsprezecea victima. Transmise, laconic, prin T. F. F.

— „Kaiser Wilhelm”, către șeful de escadră: Inamicul descoperit la treizeci de mile N. W. de Yerin-fu. Scufundat. Așteptăm confirmare. ordine”.

Submarinul defila dealungul coastelor, care-și precizau formele, din ce în ce mai distinct. În kioscul de cart, matelotul Karl Schaudin aspira cu patimă, un parfum subtil și exotic, de mirt și de santal, parfumul unei lumi de vrajă, care se da tuturor, ca o mângăiere nestiută, într-o beție adâncă, cu gândurile pierdute departe, spre amintirile primelor fericii. O clipă se simți transportat în Germania tineretii sale și armonia misterioasă, care-i vibra în suflet, îl transfigură și îl trăsăturile îl erau atât de pure, încât îl trădau, cu ușurință, extazul impietrit în inimă. Inchise ochii, ochii săi negri cari dădeau figurii un farmec straniu, și visă. Visă primăverile violete ale orașului său, Mannheim, vârit pe un meandru al Neckarului, aproape de Heidelberg-ului poezilor și al iubitorilor romantice; teii și castanii, uitați de vreme, din grădina copilăriei; câminul, din marginea căruia ascultase, cu evlavie și emoție, glasul de cristal, din poveștile mamei; lampadarele colorate, de pe fațada teatrelor și localurilor de veselie, și străduțele curate, care-i erau atât de familiare. Și mai era Olgața, iubita cu mijloc delicat de viespe, cu mlădieri lemeșe de lliană, cu buze umede, de mărgean, cu ochii înecați, parcă, în smaraldul apelor, pe care le străbăteau, cu păr de mătăse și sură fascinant și desmierdător. Olgața sveltă și albă, fină ca rozul aerian al trandafirilor, pe care gândurile sale o învăluiau într-o lumină serafică. Amintirile îl chemau. Olgața îl chema. Toate îl chemau. Nu mai privea decât spre ele, decât imaginea deschisă și fermecătoare, răsărită ca din umbră, nu mai auzea decât cântecul pe care-l cânta și de care-i era plină inima. Fericea îl înăbușea, îl învăda intens, ca o pasune, îl umplea de o bucurie adâncă.

„Mannheim... Olgața... Olgața...” murmură el, în reverie. La bord, se desena carapacea cenușie a unui submarin. Dar matelotul de veghe, Karl Schaudin, plutea în lumea visurilor sale. Moartea se trupa cu pași de panteră. O detunătură... alta. Tunurile de cincizeci și șapte băteau submarinul, cu furie.

— Plonjați, plonjați, pentru numele lui Dumnezeu. Bara toată. Plonjați. Strigătul comandantului

era aspru, disperat și rugător. Dar obuzele cădeau ploaie; totul era inutil. Submarinul era scuturat de convulsii, ca un om bolnav. Dintr-o aruncătură de ochi; comandantul Hans Ruge văzu situația. Totul era pierdut. Nicio speranță, nicio rază de lumină. Șocul fusese puternic. Vasul primise repetate lovituri. Două... trei țintiseră în plin. Aprecie totul cu sânge rece, fără să lase cea mai slabă impresie de emoție, de slăbiciune. Submarinul se clătina, oscilațiile deveneau mai convulsive. Și deodată, ca prins de spasmele morții, tresări, cu pupa în vânt, apoi... Inecarea vertiginosă, prin abis, părea fără sfârșit.

Comandantul Hans Ruge citea manometrele.

— „Cincizeci de metri... Cincizeci de metri sub apă, fără motoare, cu pompele de degajare avariate, fără niciun ajutor.

Era moartea, fără doar și poate. În liniștea sepulcrală, se distingea bătăiile de bondar uriaș, al submarinului inamic. Apoi șgomotele se depărtau și totul se domoli. La cincizeci de metri sub apă, ceasurile se scurgeau apăsătoare. Sfarșitul...

Comandantul Hans Ruge făcea apelul. Ultimul apel... Părea îmbătrânit cu ani de zile. Părul îi albise și durerea îl săpase fruntea, ca o scoarță de gorun.

— Franck.
— Prezent.
— Lunge.
— Prezent.
— Breuge, Ritter, Heinckel.
Nimeni nu răspunde.
— Schaudin.

O voce stinsă răsbătea de departe, ca din altă lume.

— Schneider.
— Prezent.
— Jansen, Faber, Timmermans.
Nimic... Matelotul de cart Karl Schaudin își deschisese arterele și

sângele se strecura cald, gâlgător. Un marasam învălutor i se scurgea cu voluptate, în oase; un tremur scurt, febril, și vieța se topise. Rătăcea în lumea viselor sale de aur, cu imaginea dragă a Olgaței, femeia pentru care jertfise totul, culcată peste brațul său. Cineva plângea undeva, înăbușat. Respirația era dispneică, șuerătoare și chipurile acoperite de broboane fierbinți. Echipajul lui „Kaiser Wilhelm” își trăia ultimele clipe. Pe chipurile livide se așternuse o paloare agonică. Cu mișcări de plumb, dezordonate, comandantul Hans Ruge își căuta ceasornicul. Era din nou dimineată. Douăzeci și patru de ore, de când lunecaseră, la chemarea destinului, spre moarte, douăzeci și patru de ore de dramă. Nu-și pierduse un moment conștiința, totuși timpul trecuse repede. Cu mîntea încordată, cu pumnii crispați, simțea cum capul i se îngreunează și sângele îi zvâcnește, întăritat, cu puls de febră. Acum, când cugetul îi amorțea, începea să aibă viziunea vieții, așa cum sperase în ea, trandafirică, caldă și liniștită, acolo lângă ai săi. Intins pe bancheta de piele, cu ochii deschiși, strângea la piept o fotografie. Era o femeie tânără, cu privirea jilavă, și de o frumusețe rară; alături, obraz lângă obraz, un copil de opt-zece ani, în uniformă de marinar.

Printro spărtură neînsemnată a valvelor, imensa presiune a mării strecura dăre de lichid, cu clipocit blând de isvor. Apoi lumina se stinsese. Apa pătrundea cu mai mult curaj. În ameteala, care se silca să-l adoarmă, comandantul Hans Ruge plângea. Ultimele lacrimi...

Noaptea era neagră... de nepătruns. Și pe urmă... și pe urmă... Marinarii submarinului „Kaiser Wilhelm” dormeau somnul cel mai frumos pe care cineva îl poate dormi.

CAROL ANTON APOSTOLESCU

Cinematografele

ARO: „ADRIENNE LECOUREUR”

Se pare că nici-odată n'au mai dus ecranul bucureștenilor o lipsă atât de mare de filme bune, ca în ultimul timp. Și totuși — par-se — direcțiunile cinematografe fac eforturi cât mai mari spre a aduce filme pe placul publicului. Săptămâna aceasta, de jidă, cinematograful Aro prezintă unul din acele filme care smugeau cu ani în urmă, admirația publicului, amestecată cu lacrimile doamnelor emotive.

Povestea de dragoste a marelui tragedian Adrienne Lecoureur împingine toate condițiile cerute de un așa zis film dușos. „Dragostea ideală” e, bine înțeles ceva foarte frumos, dar pentru vremurile noastre e ceva atât de rar, încât pare neverosimil. Prezentată pe scenă o astfel de poveste de dragoste, ea poate totuși impresiona, cu singura condiție ca actorii să joace oarecum exagerat, în niciun caz nu prea natural, astfel ca să poată da publicului impresia de „trecut”.

Nu însă același lucru trebuie să se întâmple și pe ecran, unde gesturile prea largi, exagerările într-un cuvânt „teatral”, n'au ce căuta, putând părea ridicole în aceste vremuri în care cinematograful pretinde a fi redarea fidelă a vieții de toate zilele.

Tocmai aici a greșit regisorul filmului „Adrienne Lecoureur”, cerând tuturor actorilor să joace cât mai exagerat posibil. Dacă nu s'ar fi putut găsi un alt mijloc pentru a reda trecutul — ne gădîm de pildă la procedul înrebuințat de Sacha Guitry — în filmul „Remontons les Champs Elysee” — mai bine s'ar fi renunțat la subiectul filmului Adrienne Lecoureur. Acest defect capital al filmului n'a împiedicat totuși pe unele doamne să-și steargă lacrimile cu batiste dantelate și să-și sufle nasul cu zgomet. Ceeace înseam-

nă că romantismul n'a murit cu totul în acest al 1939-lea an de la nașterea lui Iisus.

Rolurile principale au fost interpretate de Yvonne Printemps, pentru care, jud. când după multe schimbări de pe față, prezența Ștefan Baciu a găsit că s'ar potrivea mai bine numele de Yvonne Automne — și Pierre Fresnais. Prima, cu toată bogăția de gesturi, a isbutit în unele scene să impresioneze printr-un joc stăruiat care trădă puternice stări sufletești.

Pierre Fresnais s'a mulțumit să țipe în unele scene, în celelalte mulțumindu-se să suradă plictisit, vrând par'că spună: „Pri-viți ce băiat „bine” sunt”. André Lefaur și Pierre Sarquery au jucat foarte reușiți în două roluri secundare.

Foarte reușită ni s'a părut completarea, care ne-a dus prin fînturile înzăpezite ale Suediei, prezentându-ne scene îndate și fotografii cât se poate de reușite

CAPITOL: „SUEZ”

În orice caz, filmul dela Capitol e cel mai reușit din filmele prezentate săptămîna aceasta la noi. Cătă distanță însă de aici și până la ce înțelegem noi prin „film bun”? „Suez” e un film istoric, realizat de americani, așa cum știu americanii să realizeze filmele istorice. Adevărul istoric nu trebuie neapărat respectat, esențialul fiind ca filmul să impresioneze și eroul principal — în cazul nostru, francezul Sessepo — să apară într-o lumină cât mai frumoasă. Fiindcă filmul e istoric nu strică să fie prezentate și câteva figuri istorice. În filmul nostru sunt prezentați Napoleon III, Disraeli, Liszt și Victor Hugo, acesta din urmă interpretat de Victor Varconi, care e foarte fudul, fiindcă nu degeaba îl „Joacă” el pe Victor Hugo. La un moment dat asistăm și la

o furtună realizată după sistemele „Urganului”.

Nu am mai fost impresionat, ca de obicei, de această „scenă de mare montare”, poate fiindcă trucajele eșeau în evidență mult mai mult decât la celelalte filme. Stăpîmul care dărima un om, era isbitor de nereușit trucat. Tot așa, în scena prăbușirii unui munte, „bolovanii” de carton erau atât de evidenți, încât nu s'a mai mirat nimeni când un om a trimes cu o simplă lovitură de picior, cât colo, un astfel de bolovan, ca pe o simplă minge de cârpă. Tyrone Power și Loreta Young formează o pereche din cele mai potrivite. Foarte reușit, interpretul lui Disraeli, Annabelle vorbeste prost englezește și are un joc afectat, mult mai afectat decât în filmele franceze. Dacă am încerca să facem o comparație între meticulozitatea cu care realizează englezii un film istoric — Victoria, regina Angliei — colorat, de pildă — și neglijența afișată de americani în filmele lor, am putea lămuri, cred, toată neîncrederea noastră în fața filmelor americane.

RELUARI

Cinema Regal: Gibraltar. Pentru moment cel mai bun film al anului, Gibraltar a consacrat-o definitiv la noi pe Viviane Romance. Genul: film de spionaj. Și mai trebuie o precizare: film reușit de spionaj.

Cinema Femina: Adio pentru totdeauna. Jocul actorilor salvează greșeliile regisorului. În orice caz, filmul e un destul de bun pretext pentru a-ți pierde două ore cu cari n'ai ce face.

Cinema Select: O familie trăznită. Cei cărora le plăc glumele fără sens să se ducă la Select. Vor vedea un „film nebun” mai reușit decât acelea din ultimul timp

TRAIAN LALESCU

Literatură, artă, idei...

DAN BOTTA

Cronica dramatică a revistei Gândirea, este detinută nu de multă vreme, de d. Dan Botta. Colaborarea aceasta este printre cele mai valoroase din importanța publicației condusă de d. Nichifor Crainic. Croniclele d-lui Dan Botta aduc totdeauna cele mai serioase idei despre teatru și artă în genere, și

DAN BOTTA

cele mai juste considerații despre manifestările scenice bucureștene. El însuși autor dramatic, — „Comedia fantasmelor” se joacă actualmente la Teatrul Național din Cluj, — d. Dan Botta este un spirit creator înzestrat în mod excepțional, gândirea d-sale întemeindu-se pe o largă cultură umanistică, și deopotrivă și înțelegerea personală a stărilor de cultură românești, cu rădăcinile în folklor și în tradiție.

ANIȘOARA ODEANU

Am anunțat că „Universul Literar” a angajat spre editare volumul de versuri al d-rei Anișoara Odeanu, intitulat „Fata lui Codru-Impărat”. Autoarea este un nume cunoscut și apreciat în literatura românească tânără. Romanele „Într-un cămin de domnișoare” și „Călător din noaptea de ajun” au avut un frumos succes de public și

ANIȘOARA ODEANU

au consacrat deopotrivă talentul scriitoarei în judecata criticilor. „Fata lui Codru-Impărat”, volumul de versuri care se tipărește în colecția „Universul Literar”, aduce exprimarea lirică a talentului d-șoarei Anișoara Odeanu și cartea va constitui o frumoasă tipărire.

VASILE BANCILĂ

„Nepotădă face (Ardealul) istorie pe cont propriu, a făcut-o oarecum prin delegație. Cum în răsărit prăluna politică era mai mică, ori erau chiar regiuni de vacuum, neamul nostru a întemeiat aici primele state, fiind purtat de o tendință dublă: una de expansiune, alta de păstrare a legăturii cu centrul de roire, care legătură, chiar când se eclipsa, n'a pierit nicodată complet din conștiința românească. Și astfel, Muntenia și Moldova au devenit delegații Ardealului în istorie. Aceasta în așteptarea timpului când Ardealul însuși avea să fie salvat de cele două principate. Dacă Domniitorii noștri în trecut au înțeles atât de mult să aibă și posesiuni în Ardeal, era, între altele și din

VASILE BANCILĂ

cauza unui vag, dar cu atât mai prețios sentiment de aderență la noastră la Ardeal sau de apartenență la un rost cu caracter organic în trăirea românească, căci istoria este mai ales domeniul subconștientului. Popoarele au totdeauna un destin în fond unit, chiar când se găsesc sub stăpâniri diferite. Perspectiva aceasta de a considera, până la un punct, Muntenia și Moldova, ca un creșterea istorie sub delegația Ardealului, ajungând la urmă să capete atâta prestigiu, încât să se poată întoarce asupra originilor și să prindă și Ardealul pentru a ridica toate provinciile românești pe același piatou de trăire istorică, de putință de a vedea unitatea de destin a poporului nostru, în cele două milenii de ani, de putință de a vedea împărțirea rourilor etnice și crearea debușurilor istorice, astfel încât esența românească indivizibilă să fie valorificată sub soare”.

NICHIFOR CRAINIC, despre DESTINUL OMENIRII, de P. P. NEGULESCU

Despre impozanta operă a d-lui prof. P. P. Negulescu, Destinul omenirii, apărută recent, d. Nichifor Crainic scrie în ultimul număr al Ganurei: „Destinul omenirii, voluminoasă lucrare a domnului P. P. Negulescu, e construită după cea mai excelentă metoda zaristucă. E mai întâi o carte de foarte largă înțelegere și abordează problemele cele mai arzătoare și mai la ordinea zilei; liberalismul, bolșevismul, iasacismul, național-socialismul. Autorul înfațșează toate aceste curente, ce-și disputa violent preponderanța asupra spiritului contemporan, cu un aparat de înțelegere pus la punct și cu un spirit de imparțialitate, pe care numai cotidianele, care au renunțat la orice ideologie, îl cultivă în aceeași măsură. Să recunoaștem că în vremea noastră e o virtute rară să te abții de a emite o părere personală sau de a contura vre-o umbră de atitudine în chestiuni care, prin firea lor, tarasc milioane de oameni, în psinoze de entuziasm și de fanatism”.

ION PILLAT despre CREANGA

„In colecția „Pagini alese”, editată de „Cartea Românească”, d. Ion Pillat publică nulele lui Creanga, însoțind cartea cu articolul „Arta și geniul autohton al lui Ion Creangă”. Vorbind despre talentul artistic al autorului Amintirilor, d. Ion Pillat spune: „Cred că i se face lui Creangă, — cu toată slava și tămăia ce i se aduce din plin, de către critica și istoria literară, — o reală nedreptate, considerându-l numai din acest punct de vedere (specificitatea) și neluând mai mult în seamă alt aspect al creației sale, și anume arta lui desăvârșită. Imaginea povestitorului genial dar ingeniu, instrument direct și oarecum irresponsabil al inspirației colective și al sufletului popular anonim, — a lăsat în umbră pe marele artist, personal și conștient, stăpân al unui vocabular unic prin bogăția de termeni proprii și a unui stil nu mai puțin savuros prin concentrare și expresivitate”.

DRAGOSTE VOEVODALĂ, poem de D. CIUREZU

În recentul număr pe Februarie, al revistei „GÂNDIREA”, d. D. Ciurezu publică o întinsă și frumoasă poezie, „Dragoste Voevodală”, din care desprindem: Trece-un rob mâncând pământ...

Așternându-se ca vântul Umbrelor rupând veșmântul Noptii purtând jurământul.

Sub copite sparge stele, În piept smulge umbre grele, Piere 'n lunci, piere 'n vălcele, Crește 'n cline și muncelce, Gonind liniștea 'n inele.

Drumul sună, noaptea sună, Gomănașul stele-adună, Codru frunze și-o curună Cu arginți valvar de lună.

Și pe-a prispelor livadă, Prin lunci albe de zăpadă, Pe la jocuri de zăvodă, Crește-a cronicii baladă.

MIRACOLUL, roman de DAN PETRAȘINCU

Editura „Cugetarea” lansează în cursul lunii Martie, o nouă carte de d. Dan Petrașincu, autorul romanului de succes Monstrul, al volumului de nuvele Omul gol și al acelei cărți de debut care a atras atenția publicului asupra unui talent viguros și format: Sângele.

„AM VISAT ARIPI” de Beirne Lay

Biblioteca „Energia” (Editura Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”) s'a îmbogățit cu încă o operă de mare valoare literară și educativă, o carte de splendide aventuri aviatice „AM VISAT ARIPI” de Beirne Lay.

E o admirabilă evocare epică a mediului și vieții sburătorilor care se formează în disciplina de fier a celei mai mari școli de aviație americană „Randolph Field”. Grelele încercări la care sunt supuși elevii aviatori, pentru controlul sistemului lor nervos și pentru pregătirea lor tehnică sunt povestite cu o dinamică simplă și cu o cuceritoare vervă.

BULETINUL GRUPARII „THESIS”

Peste câteva zile va apare la Sibiu Buletinul grupării „Thesis”, sub conducerea competentă a d-lor Al. Dima și Ionel Nemațu. Paginile Buletinului vor întruni cele mai atractive colaborări ale intelectualității ardeleni.

Șezătoarea scriitorilor tineri la Cluj

Duminică, 19 Februarie, la orele 11 dimineața, va fi în sala Teatrului Național din Cluj, a treia șezătoare a scriitorilor tineri, organizată de „Asociația scriitorilor români ardeleni”, și de „Universul Literar”.

Șezătoarea va fi deschisă printr'un „Cuvânt introductiv”, al d-lui VICTOR PAPILIAN, președintele „Asociației scriitorilor români ardeleni”, după care va urma conferința „Literatură și scriitorii tineri”, a d-lui VLADIMIR STREINU, de la „Universul Literar”.

VICTOR PAPILIAN

VLADIMIR STREINU

Vor citi apoi din operele lor scriitorii: Victor Popescu, Eugen Jhebeleanu, Constantin Fântâneru, A. Negură, Vlaicu Bârna, Traian Lalescu, Gh. Axinteanu, Leonard Dionariu, Virgil Carianopol, Paul Constant, V. Copilul-Cheatră, Severineanu, G. Severeanu și Radu A. Sterescu.

Intrare: Loja I, 150 lei; II, 100 lei și bilete cu 30, 20, 10 lei. De vânzare la casa teatrului.

A APĂRUT în colecția „Universul literar” BISERICA NEAGRĂ de VICTOR POPESCU

Cuprinde următoarele 7 nuvele: Biserica neagră, Toamnă gri, Ileana Comșa, Un ideal, S'a prăbușit un vis, Tamara, Mărturisire

PREȚUL LEI 50 — De vânzare la toate librăriile din țară

Lămuriri pentru „Premiul cititorilor”

În legătură cu premiul de 5000 (cinci mii) lei, instituit de „Universul Literar” pentru cea mai bună analiză critică a personajilor: IKI IANKEI, din romanul FUNDACUL VARLAMULUI, de Ionel Teodoreanu (ed. „Cartea Românească”) și

2) MOIȘE DINERMAN, din romanul DOUA CHEMARI, de Octav Dessila, (ed. „Cartea Românească”), dăm următoarele lămuriri: Lucrarea va fi o singură compoziție. Ea nu va consta însă neapărat dintr'o paralelă, — asemănări și deosebiri — între cele două personaje. Analiza se va face și prin raportarea tipurilor la mediul lor social.

Dealtime minteri scopul premiului este de a cerceta modul cum judecă publicul mare operele cari zugrăvesc tipuri din viața modernă. Reamintim că manuscristele se vor preda redacției până la 1 Martie a. c.

EMANOIL BUCUȚA

Ca de obicei preocupat cu competență de geografica culturală a țării noastre, d. Em. Bucuța, în cronica sa din „Rev. F. R.” ne dă câteva pagini de înaltă valoare științifică prin care se arată rostul și trănicia lucrărilor tehnice de știință și artă, cari au adăugat ceva la importanța de totdeauna a Dobrogei. Aceste împliniri dovedesc că „Marea și-a ridicat pentru toată țara linia albastră în zare”.

G. ZANE

În „Câteva știri despre M. Eminescu”, articol publicat în „R. F. R.”, ultimul număr, d. G. Zane cercetează documentele burocratice din activitatea de bibliotecar la Universitatea din Iași a poetului, arătând urmele pe care personalitatea sa puternică le-a lăsat în această muncă metodică. Acestea sunt vizibile mai ales în perioada primă a serviciului său, când avea un rol de conducere și sănătatea îl îngăduia să facă față răspunderii acestuia post”.

PAVEL DAN: Urcan Bătrânul, nuvele

Facem constatarea regretabilă că despre cartea atât de prețioasă „Urcan Bătrânul”, a lui Pavel Dan, critica nu s'a ocupat îndestul. Chiar noi mărturisim cu multă părere de rău că n'am compus cronica și nu ne-am oprit încă la opera unui scriitor a cărui dispoziție foarte timpurie este o pierdere grea pentru literatura noastră. Prezentarea făcută de d. Ion Chinezu în prefața cărții unice a lui Pavel Dan este un îndemnul plus să ne ocupăm de „Urcan Bătrânul”, ceace ne angajăm că vom face.

MIHAIL EMINESCU, POEZII, traduse de MARGUERITE MILLER-VERGGHY

Poeziile lui Eminescu au apărut într'o nouă traducere franceză, datorită d-rei Marguerite Miller-Vergghy. Tălmăcirea este întocmită după ediția „Maiorescu” și cuprind și redarea în franțuzește a prefețelor criticului precum și a articolului lui Vlașuță, Amintiri despre Eminescu.

Volumul de aproape 220 de pagini, tipărit în format mare, aduce desigur, o importanță contribuție la cunoașterea de către străinătate a marelui nostru poet.

TRADUCĂTORUL

poemelor din Edgar Poe, d. Emil Gulian, a publicat într'un număr trecut al „R. F. R.”, cinci poeme traduse din: M. Maeterlinck, G. Apollinaire, V. Larbaud, G. Duhamel și J. Supervielle. Dificultatea trecerii în românește a unor bucăți de rezistență din poezia franceză de azi, e depășită cu destulă grație de d. Emil Gulian, al cărui gust netăgăduit se dovedește în fiecare amănunt. Meșteșugul de traducător e un dar și o strădănuță ce onorează. Versul românesc capătă în acest fel o elasticitate mai mare și o capacitate de exprimare a unor stări de suflet mai complexe, a unor emoții poetice rare, „Balada deposedatului” a lui Georges Duhamel constituie o realizare remarcabilă în acest sens.

Citiți cărțile din colecția „UNIVERSUL LITERAR”

„Anul Racinian”

SCRITORII FRANCEZI ȘI POLITICA

La sfârșitul acestui an, mai precis, la 21 Decembrie se împlinesc trei sute de ani dela nașterea unuia din cei mai mari poeți tragici pe cari i-a avut omenirea, Jean Racine.

Amintirea aceluia care a știut să armonizeze patetismul teatrului antic grecesc, cu eleganta și rafinamentul expresiei sentimentelor din veacul de aur al literaturii franceze, va fi sărbătorită cu tot fastul ce se cuvine uneia din cele mai pure încarnări ale spiritului francez.

Lirismul biblic a căpătat vigoare și prospețime nouă în versurile lui Racine, din dramele sacre Esther și Athalie. Nu mărturisesc oare Frederic al doilea, că „Aș fi fost mai bucuros să fi scris Athalie, decât să câștig cea mai mare bădăle?”

Tot astfel, verva comică și promptitudinea replicii din Les Placéurs, singura comedie a lui Racine, îl așează, în prețuirea tuturor, alături de Molière.

Prestigiul și puterea de raziție a culturii franceze asupra Cursurilor europene s'au sprînjit vreme îndelungată pe limba teatrului Racinian, scoțit ca model de vorbire aleasă.

Este deci explicabilă râvna cu care se organizează, în Franța, programul festivităților tricentenarului nașterii autorului Fedrei.

La Ferté-Milon, satul natal al poetului, la Uzès și la Port-Ro-

yal, unde a trăit, s'a inspirat și a murit Racine, s'au format comitete și asociații, cari într'o atmosferă de emulație neostentată, întrețin cultul Racinian.

RACINE

„In aceste vremuri turburite, poetul care a înțeles cel mai bine sufletul feminin, realizează unanimitatea spirituală franceză — scrie confratele parisiens „Les Nouvelles Littéraires”, care a deschis și o anchetă interesantă, adresată nu numai scriitorilor și artiștilor, dar tuturor Raciniensilor fervenți, de pretutindeni, cu privire la celebrarea cât mai demnă a tricentenarului poetului.

CEHOV IN ROMANEȘTE

În curând va apărea, în bibliotecă „Vremea”, un volum de scrie datorite marelui scriitor rus Anton Cehov. Volumul se va intitula, sugestiv „Bărbații” și va cuprinde 12 schițe de fin humor psihologic, traduse din original de R. Donici.

D-șoara IRMA DOLINO

al cărei concert la pian, acompaniat de orchestra Radio, va fi difuzat astă seară, Sâmbătă, de micofonul postului de emisiune bucureștean.

„INVINȘI” de MIRCEA ALEXIU

În editura grupării intelectuale „Thesis” din Sibiu d. Mircea Alexiu a tipărit de curând un frumos volum de nuvele intitulat „Invinși”. E o carte de proză remarcabilă, în care autorul își însușește o parte din amintirile sale. Prin felul cum e scrisă și prin puterea de intuiție a autorului care se reflectează psihologic în personajele celor 9 nuvele, pe care le cuprinde, volumul d-lui Mircea Alexiu merită să fie citit.

„Invinși” este o analiză critică a personajilor: IKI IANKEI, din romanul FUNDACUL VARLAMULUI, de Ionel Teodoreanu (ed. „Cartea Românească”) și

2) MOIȘE DINERMAN, din romanul DOUA CHEMARI, de Octav Dessila, (ed. „Cartea Românească”), dăm următoarele lămuriri: Lucrarea va fi o singură compoziție. Ea nu va consta însă neapărat dintr'o paralelă, — asemănări și deosebiri — între cele două personaje. Analiza se va face și prin raportarea tipurilor la mediul lor social.

Dealtime minteri scopul premiului este de a cerceta modul cum judecă publicul mare operele cari zugrăvesc tipuri din viața modernă. Reamintim că manuscristele se vor preda redacției până la 1 Martie a. c.

In legătură cu Pablo Picasso

Despre pictura acestui renotat, se ocupă pe larg numărul din Ianuarie al revistei „Studio”.

Cel ce cunoște felul lui de a plasticiza emoțiile încețoșate, știu cât paradox cuprinde și cât de dificil este priceperii normale.

Pablo Picasso a rupt toate normele picturii, și le-a rupt nu pentru a le înlocui cu ceva precis, proaspăt, cum indeobște fac toți renovatorii, ci dimpotrivă, din ruptură, își formează arta lui. Din fenomenul acesta destructiv numai își trage el seva productivă.

Iată cauza pentru care Picasso este un conducător de curent artistic, este cel care poate influența într'un grad imens pictura, este cel care răspândește cea mai vie simțire.

Autorul articolului spune chiar: este un clasic, în sensul par al cuvântului.

Adeică este un predecesor, din opera, căruia se desprind principiile fundamentale, din opera căruia fiecare va extrage elemente pentru a crea la rândul lui.

Iată cum, cu tot anarhismul lui, Picasso se transformă într'un clasic. În orice caz interesantă concepție!

Prin ea se explică dealtfel foarte clar superioritatea picturii lui.

El imbină e'ementele fundamentale. Înmanunchiază principiile de bază ale viziunilor și din ele își formează opera.

El nu creează pe făgașul unui curent. Dimpotrivă toate curentele pot avea obârșie în arta lui.

În același articol se examinează trecerea lui Picasso prin unele din ramurile pe care nu-

mai le schițează. El este și romantic și suprarrealist. Iși variază temele.

De ce? Pentru că urmează numai calea instinctului.

Chiar din această concepție provine clasicismul, care în primul rând este învitat din observație. Din sinceră intuiție.

Dar în fond unde ne conduce Picasso? Clasicismul lui trebuie să aibă un scop. Scopul este cel arătat mai sus.

„Lumea este deschisă în fața noastră. Totul trebuie făcut și refăcut de oricâte ori...”

„Trebuie mers înainte, urmând „propriul său instinct”.

Iată școala lui Picasso și marea lui putere. Urmează drumul instinctului care recomandă precizarea formelor primare. Forme or ce alătuiesc substrații naturale.

Dacă urmașii lui nu vor principii de această și-și vor complica arta în mod inutil, cu atât mai rău pentru ei.

Picasso nu ne duce la simplitate în mod direct, el fiind încă prea tumultuos, prea preocupat de felul său, cu prea multe idei.

Însă cine îl pricepe cu adevărat, trebuie să știe să dea la o parte elementele variate și să extragă numai câte unele, cele cari corespund tendinței fiecăruia.

ODISEEA „CASEI GONCOURT”

Ingratitudinea și împietatea posterității față de vestigiile amintitoare ale unor momente importante din trecutul artistic sau literar sunt aceleași sub toate meridianele. Iată una din variantele cele mai edificatoare, pe care o relatează Candide cu data de 1 Februarie.

„La numărul 67 pe bulevardul Montmorency, o modestă locuință particulară, cu obloanele trase și nelocuită, după înfășurări suferite, pe care nu a fi învrut să le vezi aduse în lumina conștiinței, dar prea târziu! pentru că odată privite nu te mai poți refuza atracției lor.”

„Ceea ce-i sigur — citim de pildă, în Chroniques maritales este că de patru ani nu mai fac nimic din ce vreau, nimic cum

Marcel Jouhandeau

vreau, suport o tiranie care nu-i o tiranie fățișe, ci o statornică, surdă, inevitabilă violență. Prezența acestei femei în viața mea alterează dela nașterea lor, fiecare simțire a mea, fiecă gând al meu, toate voințele mele”.

Și aceste rânduri, pe care le transmitem întocmai, de teama că și-ar pierde în traducere, bătaia neliniștită a respirației: „Ainsi désormais ni auprès de ma mère, ni auprès de ma femme, je ne suis chez moi, Je ne suis plus chez moi nulle part. Où reposer ma tête? Mon orgueil est aux abois. Où aller se jeter? Comme je comprends qu'on se tue en de pareils dilemmes et je n'ai même pas le loisir d'offrir ce décalé à mon désespoir. Je m'engage à me calmer, c'est tout, mais mon imagination l'emporte; les images passent avec une rapidité vertigineuse, mes tempes battent, pas même à ma disposition ce demi-suicide qu'est le sommeil”.

„Admir, la Marcel Jouhandeau, această inspirație ce pare să nu își fi pierdut nimic din putere după douăzeci de opere, al căror centru magnetic e alcătuit de un singur oraș (dar atât de populat) de un singur om (dar inconștient de atâtea multime). Monstruos prin forța adevărului, acest oraș și acest om se impun pentru totdeauna amintirii noastre”.

Nu din câteva rânduri citate am putea să dăm cititorului care nu cunoaște încă proza lui